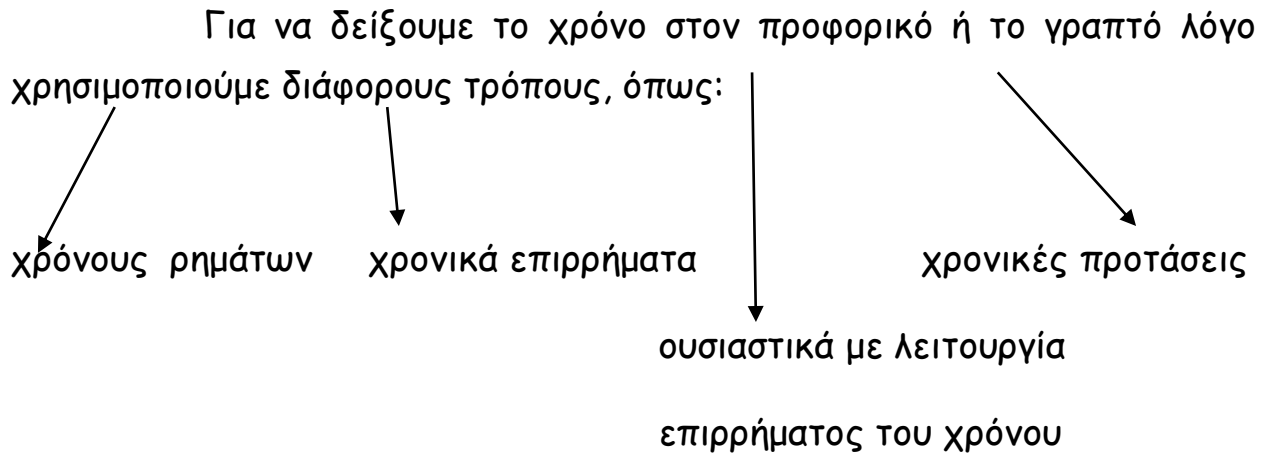

1η Ενότητα

Ο χρόνος

Χρόνοι ρημάτων

Κάθε χρόνος φανερώνει κάτι διαφορετικό. Έτσι, έχουμε:

- **Ενεστώτας**: φανερώνει πως κάτι κάνω ή παθαίνω τώρα, στο παρόν.
Π.χ. Ο δάσκαλος **διορθώνει** το γραπτό.
- **Παρατατικός**: φανερώνει πως έκανα ή πάθαινα κάτι στο παρελθόν συνέχεια.
Π.χ. Ο δάσκαλος **διόρθωνε** το γραπτό.
- **Αόριστος**: φανερώνει πως έκανα ή έπαθα κάτι στο παρελθόν για μια στιγμή.
Π.χ. Ο δάσκαλος **διόρθωσε** το γραπτό.

➤ **Εξακολουθητικός Μέλλοντας**: φανερώνει πως θα κάνω ή θα παθαίνω κάτι στο μέλλον συνέχεια.

Π.χ. Ο δάσκαλος **θα διορθώνει** το γραπτό.

➤ **Στιγμιαίος Μέλλοντας**: φανερώνει πως θα κάνω ή θα πάθω κάτι στο μέλλον για μια στιγμή.

Π.χ. Ο δάσκαλος **θα διορθώσει** το γραπτό.

➤ **Παρακείμενος**: φανερώνει πως αυτό που έκανα ή έπαθα έγινε στο παρελθόν και την ώρα που μιλάμε είναι πια τελειωμένο.

Π.χ. Ο δάσκαλος **έχει διορθώσει** το γραπτό.

➤ **Υπερσυντέλικος**: φανερώνει πως αυτό που έκανα ή έπαθα ήταν τελειωμένο στο παρελθόν πριν γίνει κάτι άλλο.

Π.χ. Ο δάσκαλος **είχε διορθώσει** το γραπτό.

➤ **Συντελεσμένος Μέλλοντας**: φανερώνει πως αυτό που θα κάνω ή θα πάθω θα είναι τελειωμένο στο μέλλον ύστερα από ορισμένο χρόνο.

Π.χ. Ο δάσκαλος **θα έχει διορθώσει** το γραπτό.

ΧΡΟΝΟΙ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Παρελθοντικοί	Παροντικοί	Μελλοντικοί
Παρατατικός	Ενεστώτας	Εξακολουθητικός Μέλλοντας
Αόριστος	Παρακείμενος	Στιγμιαίος Μέλλοντας
Υπερσυντέλικος		Συντελεσμένος Μέλλοντας

Πάμε τώρα να λύσουμε τις ασκήσεις για να δούμε τι μάθαμε!!!!

Ασκήσεις:

1) Βάζω τα ρήματα των παρενθέσεων στο σωστό χρόνο κ πρόσωπο:

- Άρθρο πρώτο: Όλα τα μαξιλάρια της Ουρανούπολης _____
(κατάσχομαι).

_____ (ακούγομαι) ένα σούσουρο στο πλήθος, αλλά ο Βουλίμιος
_____ (παίρνω) βαθιά ανάσα και _____
(συνεχίζω) απτόητος.

- Άρθρο δεύτερο: _____ (διανέμομαι) στον πληθυσμό εντελώς
δωρεάν καινούρια μαξιλάρια. Αυτό _____ (αποδεικνύω) τη
στοργή, τη μεγαλοφροσύνη και το απεριόριστο ενδιαφέρον του Αρπατίλαου
για το λαό του.

Στεναγμοί ανακούφισης _____ (ακούγομαι) από το πλήθος
και μια γριούλα _____ (δακρύζω) από συγκίνηση. Ο Βουλίμιος
_____ (φτάνω) στο τέλος της περγαμηνής.

(«Τα μαγικά μαξιλάρια», Ευγένιος Τριβιζάς)

2) Κάνω χρονική αντικατάσταση στα παρακάτω ρήματα:

(βρίσκετε, πλένεται, σερβίρονται)

Ασκήσεις:

1) Υπογραμμίζω τα χρονικά επιρρήματα στις παρακάτω προτάσεις:

Ο Θεός θα έρθει από την Αμερική μεθαύριο.

Κάπου κάπου χρειάζεται να κάνουμε αυτοκριτική για να γινόμαστε καλύτεροι.

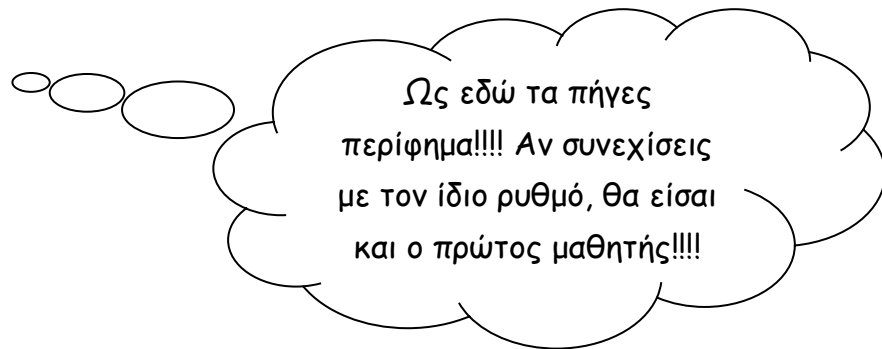
Δε σου ζήτησα ποτέ να κάνεις αυτό που έκανες χθες.

Φέτος πήγαμε διακοπές στη Σκιάθο, ενώ πέρυσι ήμασταν στην Αντίπαρο.

Το τρένο ξεκίνησε στις οχτώ και ταξίδευε ολονυχτίς για να φτάσει στον προορισμό του.

2) Φτιάχνω προτάσεις με τα επιρρήματα «αποβραδής, αδιάκοπα, έγκαιρα, πάλι»

❖ Τους εμπρόθετους προσδιορισμούς του χρόνου, τα ουσιαστικά με λειτουργία επιρρήματος και τις χρονικές προτάσεις θα τα βρεις στην αντίστοιχη ενότητα του Συντακτικού.

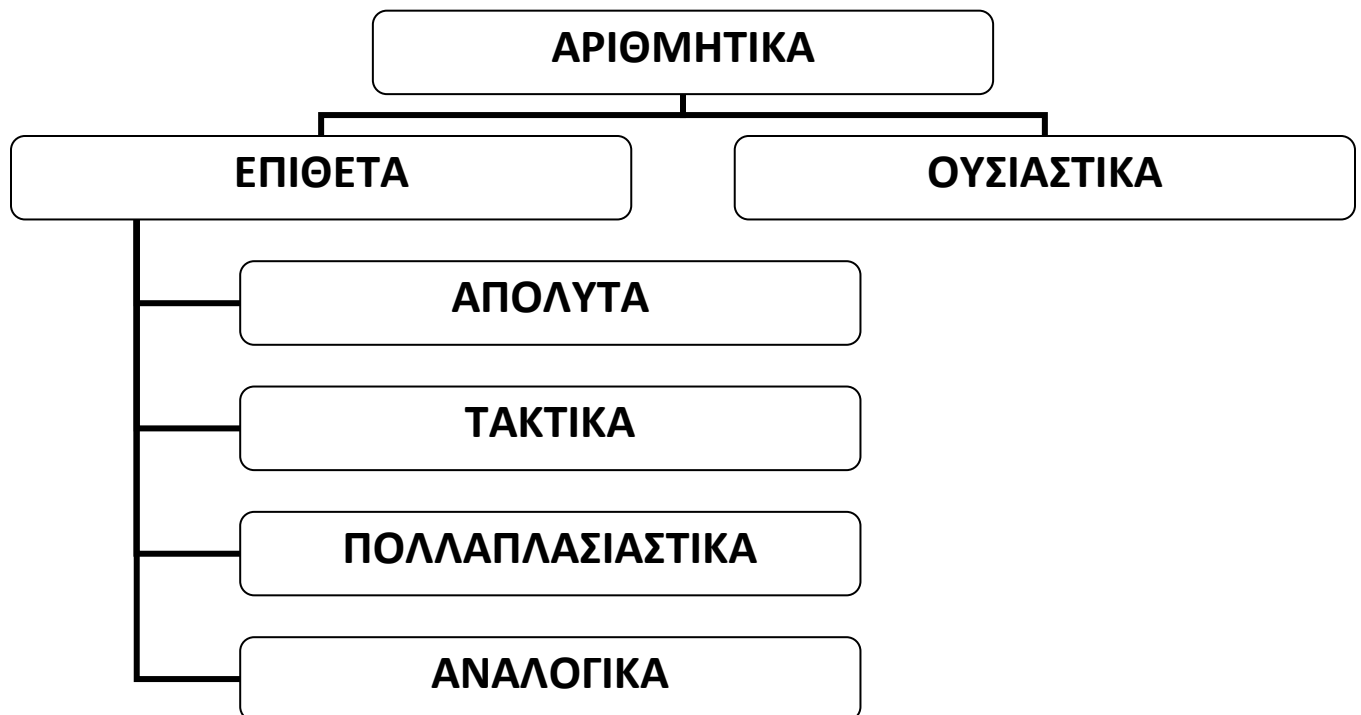
2η Ενότητα

Αριθμητικά επίθετα και ουσιαστικά

Αριθμητικά λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν αριθμό.

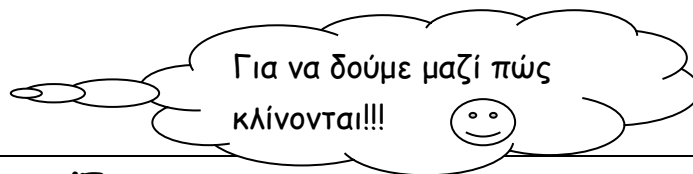
Π.χ. Η ντουλάπα μου έχει **πέντε** συρτάρια.

Έδωσε τα **διπλάσια** χρήματα για να αποκτήσει αυτό
το περιδέραιο.

❖ **Απόλυτα:** φανερώνουν **ορισμένο πλήθος** από πρόσωπα, πράγματα ή ζώα.

Π.χ. έντεκα μαθητές, τριάντα τρία βιβλία, ένας αετός

Ένας		
Ενικός Αριθμός		
Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ένας	μία, μια	ένα
ενός	μιας	ενός
ένα(ν)	μία, μια	ένα

Τρία, τέσσερα			
Πληθυντικός Αριθμός			
Αρσενικό και Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό και Θηλυκό	Ουδέτερο
τρεις	τρία	τέσσερις	τέσσερα
τριών	τριών	τεσσάρων	τεσσάρων
τρεις	τρία	τέσσερις	τέσσερα

Παρατηρήσεις:

1. Όμοια κλίνονται και όλοι οι διψήφιοι, τριψήφιοι, κ.λ.π. αριθμοί που τελευταίος τους αριθμός είναι το ένα, το τρία και το τέσσερα. (εικοσιένας άνθρωποι, εικοσιμία γυναίκες, εικοσιένα παιδιά)
2. Τα απόλυτα αριθμητικά δύο - δυο και από το πέντε ως το εκατό δεν κλίνονται.
3. Από το δεκατρία ως το δεκαεννιά γράφονται με μία λέξη, ενώ από το είκοσι ένα και μετά γράφονται σε χωριστές λέξεις. (τριάντα εννιά, ογδόντα εφτά, είκοσι πέντε)
4. Το εννέα ή εννιά και το εννιακόσια γράφονται με δύο «ν», ενώ το ενενήντα και το ένατος με ένα.
5. Τα απόλυτα αριθμητικά από το διακόσια και πάνω σχηματίζουν μόνο πληθυντικό και κλίνονται όπως τα επίθετα. (διακόσιοι, διακοσίων, διακόσιους, διακόσιοι)
6. Στη σύνθεση με άλλα αριθμητικά το επίθετο μισός παίρνει και τα για τα τρία γένη τον άκλιτο τύπο -ήμισι έπειτα από σύμφωνο και -μισι έπειτα από φωνήεν. (τρεισήμισι ώρες, δυόμισι έτη)
7. Τα σύνθετα με β' συνθετικό το επίθετο μισός, μισή, μισό γράφονται στη λήγουσα με «ι». Εξαιρούνται και γράφονται με «η» όσα έχουν ως α' συνθετικό το αρσενικό ένας ή το θηλυκό μία. (ενάμισι κιλό....ενάμισης αιώνας, τρεισήμισι ώρες....μιάμιση μέρα)

Για να συνεχίσουμε με τα υπόλοιπα αριθμητικά!!!

- ❖ Τακτικά: φανερώνουν τη σειρά που παίρνει κάτι σε μια σειρά από όμοια πράγματα.

Π.χ. Ήρθε **δεύτερος** στη γενική κατάταξη.

Ο Οκτώβριος είναι ο **δέκατος** μήνας του χρόνου.

Παρατήρηση:

1. Τα τακτικά αριθμητικά γράφονται είτε **ολογράφως** (πρώτος, -η, -ο) είτε με τον **αριθμό και την κατάληξη** (1ος, 1η, 1ο).
2. Από το **13 και μετά** γράφονται σε χωριστές λέξεις (δέκατος ένατος, εκατοστός ογδοηκοστός τρίτος)

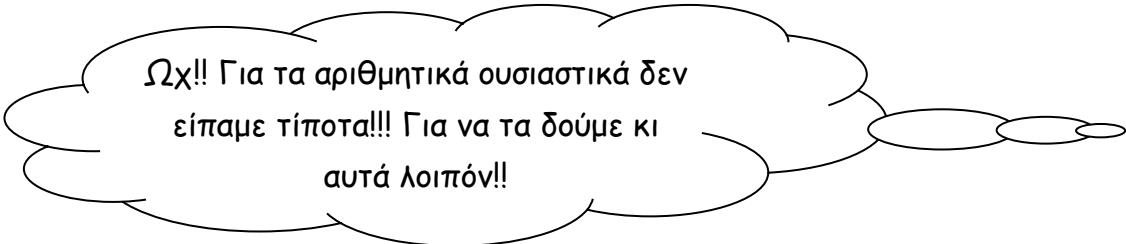
❖ Πολλαπλασιαστικά: φανερώνουν από πόσα απλά μέρη αποτελείται κάτι και λήγουν σε **-πλός, -πλή, -πλό.**

Π.χ. **διπλό** ύφασμα, **τριπλή** προσπάθεια

❖ Αναλογικά: φανερώνουν πόσες φορές είναι μεγαλύτερο ένα ποσό από ένα άλλο και λήγουν σε **-πλάσιος, -πλάσια, -πλάσιο.**

Π.χ. Μου δίνει **διπλάσια** χρήματα από τους υπόλοιπους.

Είναι **πενταπλάσιο** σε βάρος το δοχείο αυτό.

Ωχ!! Για τα αριθμητικά ουσιαστικά δεν είπαμε τίποτα!!! Για να τα δούμε κι αυτά λοιπόν!!

Τα **αριθμητικά ουσιαστικά** είναι αφηρημένα περιληπτικά ουσιαστικά και φανερώνουν ένα **σύνολο προσώπων, ζώων ή πραγμάτων.** Σχηματίζονται με τις καταλήξεις:

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

-άδα

φανερώνουν σύνολο από
πολλές μονάδες (π.χ.
δυάδες μαθητών)

-αρία

φανερώνουν το περίπου
(π.χ. καμιά δωδεκαριά
πίατα)

Παρατηρήσεις:

1. Συνοδεύονται σχεδόν πάντα από το «καμιά» (ήρθαν καμιά εικοσαριά άνθρωποι).
2. Το «χιλιάδα» χρησιμεύει στον πληθυντικό ως απόλυτο αριθμητικό (δύο χιλιάδες καλεσμένοι)
3. Στο απόλυτο αριθμητικό «ένας» αντιστοιχεί τα αριθμητικό ουσιαστικό «μονάδα» (πήρε μονάδα στο διαγώνισμα).
4. Κλίνονται όπως και τα ουσιαστικά σε -άδα.

Συμβουλευσου τις σελ. 278 - 280 της σχολικής Γραμματικής για να μελετήσεις συγκεντρωτικούς πίνακες των αριθμητικών!! Και τώρα λύσε τις ασκήσεις για να ελέγξεις τις γνώσεις σου!!

Ασκήσεις:

1) Συμπληρώνω τον πίνακα:

Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλασιαστικά	Αναλογικά	Περίληπτικά Ουσιαστικά
ένας				
		τριπλό		
	δέκατη			
πενήντα				
			εκατοντα- πλάσιος	

2) Συμπληρώνω τα κενά με το κατάλληλο αριθμητικό επίθετο ή ουσιαστικό:

Η μητέρα, αν και έλειπε (1,5) ώρα, αγόρασε μόνο (1,5) κιλό ντομάτες.

Πήρα μια (20) ποτήρια και καμιά (50) πιάτα για την εκδήλωση.

Ο πατέρας της ήταν ο (200) τυχερός της κλήρωσης και κέρδισε (10) εισιτήρια για το γήπεδο.

Χρειάζεται (2) δύναμη από αυτή που βάζετε για να μπορέσετε να το ανοίξετε.

Με αυτό τον (3) κόμπο που έκανες αποκλείεται να λυθεί.

Το θέμα είναι (1) αρκεί να μπορέσουμε να
συνεννοηθούμε.

Μέχρι εδώ είσαι αστέρι!!! Πάμε,
λοιπόν, να μάθουμε και κάτι ακόμα!!!

Αρκτικόλεξα και συντομογραφίες

Συντομογραφίες ονομάζονται οι **συντομευμένες** γραφές ορισμένων λέξεων που χρησιμοποιούμε και γράφονται με συντομία, κομμένες, αντί για ολόκληρες.

Στις συντομογραφίες είτε παραλείπονται κάποια γράμματα από τη μέση της λέξης, διατηρώντας έτσι το αρχικό, το τελικό γράμμα και μερικά άλλα από τη μέση (σύμφωνα κυρίως), είτε παραλείπεται το τελευταίο μέρος της και, συνήθως, η λέξη αυτή κόβεται σε σύμφωνο.

Π.χ. Δίδα = δεσποινίδα, δηλ. = δηλαδή, Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη

Αρκτικόλεξα (ή ακρωνύμια) είναι οι συντομογραφίες που σχηματίζονται από τα αρχικά γράμματα φράσεων, που συνήθως δηλώνουν **ονομασίες συλλόγων, οργανισμών, κ.λ.π.** .

Γράφονται με κεφαλαία γράμματα και χωρίς τελεία ανάμεσά τους, εκτός αν μια λέξη αποδίδεται με δύο γράμματα στο αρκτικόλεξο.

Π.χ. ΟΗΕ = Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΕΛ.ΤΑ. = Ελληνικά Ταχυδρομεία

Για να δούμε τώρα τι έμαθες...!!

Ασκήσεις:

1) α) Γράφω τι σημαίνει κάθε συντομογραφία:

χλμ.		κ.ά.	
βλ.		στρ.	
λ.χ.		Κος	
Π.Δ.		Ι.Χ.	
ΥΓ.		κυβ.	

β) Γράφω τι σημαίνουν τα παρακάτω αρκτικόλεξα:

ΕΜΥ	
ΚΤΕΛ	
ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.	
ΔΟΕ	
ΕΚΑΒ	
ΕΟΤ	
ΓΣΕΕ	

Θηλυκά ουσιαστικά λόγια κλίσης σε -η και -ος

- ❖ Υπάρχουν ορισμένα **θηλυκά ουσιαστικά** που λήγουν σε **-η** και ακολουθούν **λόγια κλίση** (τον αρχαίο, δηλαδή, τρόπο κλίσης, γι αυτό ονομάζονται και **αρχαιόκλιτα**). Αυτά είναι είτε **παροξύτονα** (τονίζονται στην παραλήγουσα) είτε **προπαροξύτονα** (τονίζονται στην προπαραλήγουσα) και κλίνονται ως εξής:

		Παροξύτονα	Προπαροξύτονα
Ενικός Αριθμός			
Ονομαστική	η	λέξη	δύναμη
Γενική	της	λέξης / λέξεως	δύναμης / δυνάμεως
Αιτιατική	τη(ν)	λέξη	δύναμη
Κλητική	-	λέξη	δύναμη
Πληθυντικός Αριθμός			
Ονομαστική	οι	λέξεις	δυνάμεις
Γενική	των	λέξεων	δυνάμεων
Αιτιατική	τις	λέξεις	δυνάμεις
Κλητική	-	λέξεις	δυνάμεις

Παρατηρήσεις:

1. Σχηματίζουν τη γενική ενικού σε **-ης** και **-έως**.
2. Τα **προπαροξύτονα** θηλυκά ουσιαστικά στον πληθυντικό αριθμό

κατεβάζουν τον τόνο τους στην παραλήγουσα, εκτός από τη γενική που τονίζεται στην προπαραλήγουσα. Π.χ. η ένωση, οι ενώσεις, των ενώσεων, τις ενώσεις, ενώσεις. Επίσης, κατεβάζουν τον τόνο τους στην παραλήγουσα και στη γενική ενικού, όταν αυτή σχηματίζεται σε -εως. Π.χ. η ένωση, της ενώσεως.

- ❖ Λόγια κλίση ακολουθούν και αρκετά θηλυκά ουσιαστικά που λήγουν σε -ος. Αυτά είναι **οξύτονα** (τονίζονται στη λήγουσα), **παροξύτονα** ή **προπαροξύτονα** και κλίνονται ως εξής:

Παρατηρήσεις:

1. Τα **οξύτονα** και **παροξύτονα** θηλυκά ουσιαστικά σε -ος τονίζονται σε όλες τις πτώσεις όπου και στην ονομαστική ενικού. Π.χ. η κιβωτός, της κιβωτού, κ.τ.λ. .
2. Τα **προπαροξύτονα** θηλυκά στη γενική του ενικού και του πληθυντικού και στην αιτιατική του πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα. Π.χ. η διάμετρος, της διαμέτρου, των διαμέτρων, τις διαμέτρους.

Ασκήσεις:

- 1) Γράφω τα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού:

της γνώσης ⇨ _____ τη θαλαμηγό ⇨ _____

τις συντάξεις ⇨ _____ της διαγωνίου ⇨ _____

η ψύξη ⇨ _____ την έξοδο ⇨ _____

των δυνάμεων ⇨ _____ διχοτόμο ⇨ _____

- 2) Συμπληρώνω τις προτάσεις βάζοντας τα θηλυκά ουσιαστικά των παρενθέσεων στον κατάλληλο τύπο:

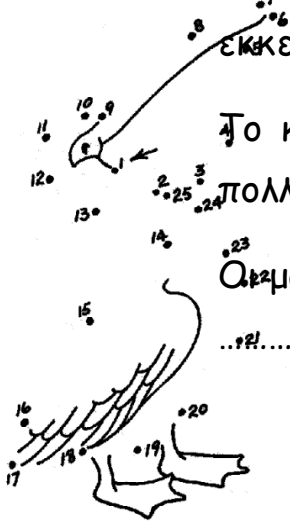
Χθες παρακολούθησα ένα ντοκιμαντέρ για όλες
(έρημος) του πλανήτη.

Πήραν (απόφαση) να γίνουν οι απαραίτητες
..... (αφαίρεση) διπλωμάτων.

Έκλεισαν τις πόρτες (είσοδος) και υποχρέωσαν
τον κόσμο να χρησιμοποιήσει τις (έξοδος) για να
εκκενώσουν το κτίριο.

Το καυσαέριο (πόλη) της χώρας έχει αναγκάσει
πολλούς πολίτες να μετακομίσουν στα χωριά.

Οκταμητές της Ε' (τάξη) του σχολείου οργάνωσαν
..... (εκδήλωση) με θέμα την οικολογία.

4η Ενότητα

Εγκλίσεις ρημάτων

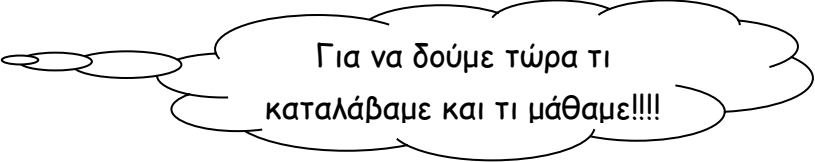
Οι διάφορες μορφές που παίρνει το ρήμα για να φανερώσει την ψυχική διάθεση του ομιλητή λέγονται **εγκλίσεις**. Οι κύριες εγκλίσεις είναι:

- ✓ **Οριστική** \implies φανερώνει πως αυτό που δείχνει το ρήμα είναι κάτι βέβαιο, πραγματικό (π.χ. Η Μαρία λούζεται.)
- ✓ **Υποτακτική** \implies φανερώνει πως αυτό που δείχνει το ρήμα είναι κάτι που θέλουμε ή περιμένουμε να γίνει (π.χ. Η Μαρία θέλει να λουστεί.)
- ✓ **Προστακτική** \implies φανερώνει πως αυτό που δείχνει το ρήμα είναι προσταγή, επιθυμία, ευχή και έχει μόνο β' ενικό και β' πληθυντικό (π.χ. Λούσου, Μαρία.)

Παρατηρήσεις:

- 1) Οριστική έχουν όλοι οι χρόνοι. Υποτακτική έχουν μόνο ο Ενεστώτας, ο Αόριστος και ο Παρακείμενος. Προστακτική έχουν μόνο ο Ενεστώτας και ο Αόριστος.
- 2) Όταν ένα ρήμα είναι στην Υποτακτική, συνοδεύεται από τα μόρια «ας, να» ή τους συνδέσμους «για να, όταν πριν, αν, άμα» ή το απαγορευτικό «μη».

- 3) Η αύξηση που παίρνουν τα δισύλλαβα ρήματα της Α΄ συζυγίας στον αόριστο ενεργητικής φωνής (δηλ. γράφω - έγραφα) χάνεται στην Προστακτική (γράψε - γράψτε).
- 4) Το ίδιο ισχύει και για τα σύνθετα ρήματα που έχουν ως α΄ συνθετικό μία πρόθεση (π.χ. ανά, μετά, παρά, από, επί, υπέρ, διά) και β΄ συνθετικό ένα δισύλλαβο ρήμα α΄ συζυγίας (π.χ. μεταβάλλω, επιβλέπω, μετατρέπω). Τα ρήματα αυτά παίρνουν στην Οριστική ενεργητικού Αορίστου αύξηση ανάμεσα στην πρόθεση και το ρήμα (εσωτερική αύξηση) (δηλ. καταγράφω - κατέγραφα), η οποία, όμως χάνεται στην Προστακτική (κατάγραψε - κατάγραψτε).
- 5) Στο β΄ ενικό πρόσωπο της Προστακτικής Ενεστώτα και Αορίστου των σύνθετων ρημάτων ο τόνος ανεβαίνει στην προπαραλήγουσα (π.χ. υπόγραφε - υπόγραψε).
- 6) Προσοχή στην ορθογραφία (π.χ. στολίστε, δανείστε, νικήστε, στολιστείτε).

Για να δούμε τώρα τι καταλάβαμε και τι μάθαμε!!!!

Ασκήσεις:

1. Συμπληρώνω τη συνταγή βάζοντας τα ρήματα των παρενθέσεων στο σωστό τύπο της Προστακτικής:

Σαλάτα ζυμαρικών

_____ (μαγειρεύω) τα ζυμαρικά σε μια μεγάλη κατσαρόλα με βραστό αλατισμένο νερό. _____ (σούρωσα) τα και _____ (τοποθέτησα) τα ξανά στην κατσαρόλα. _____ (προσθέτω) λάδι. _____ (ανακατεύω). _____ (πρόσθεσα) τα ντοματίνια, τη μοτσαρέλα, τις ελιές, το κουκουνάρι και μισό φλιτζάνι βασιλικό. _____ (ανακατεύω). _____ (μοιράζω) τα ζυμαρικά στα πιάτα.

_____ (πρόσθεσα) στο καθένα το βασιλικό που
περίσεψε. _____ (έριξα) πιπέρι και _____
(σερβίρω).

**2. Ξαναγράψω τις προτάσεις βάζοντας τα ρήματα στην Υποτακτική ή
την Προστακτική του αντίστοιχου χρόνου:**

Να καταβάλλεις το ποσό των δέκα χιλιάδων ευρώ στην εφορία.

.....

Να υπογράψετε σε όλες τις σελίδες του συμβολαίου.

.....

Λύστε τις ασκήσεις και διορθώστε τες.

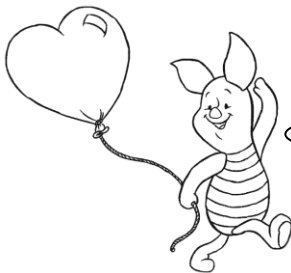
.....

Πότιζε και σκάλιζε τα λουλούδια.

.....

Να δανείζεις με χαμηλό τόκο και να ζητάς εγγυήσεις.

.....

Χι χι χι!!! Είμαστε πολύ καλοί και οι
δύο τελικά! Πάμε να δούμε τι θα
μάθουμε παρακάτω!!!

Παραθετικά Επιθέτων

Τα επίθετα χαρακτηρίζονται για το βαθμό στον οποίο βρίσκονται: **θετικός, συγκριτικός και υπερθετικός**. Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός αποτελούν τα παραθετικά του επιθέτου. Χρησιμοποιούμε τα παραθετικά όταν θέλουμε να δηλώσουμε διάφορους βαθμούς σύγκρισης.

Δηλαδή:

- Στο συγκριτικό βαθμό το επίθετο φανερώνει πως το ουσιαστικό έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε **μεγαλύτερο βαθμό από κάποιο άλλο**.

Π.χ. Το αποτύπωμα του λύγκα μοιάζει με της γάτας, όμως είναι τρεις φορές **πιο** μεγάλο.

Σχηματίζεται:

❖ **Μονολεκτικά:** βάζω στο θέμα του θετικού βαθμού τις καταλήξεις «**-ότερος, -ότερη, ότερο.....-ύτερος, -ύτερη, -ύτερο.....-έστερος, -έστερη, -έστερο**» (π.χ. ο ωραιότερος, η μεγαλύτερη, το επικρατέστερο)

❖ **Περιφραστικά:** **πιο + θετικός βαθμός** (π.χ. πιο ζηρός)

- Στον υπερθετικό βαθμό το επίθετο φανερώνει πως το ουσιαστικό έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε **πολύ μεγάλο βαθμό ή σε ανώτερο βαθμό από όλα τα όμοια του**.

1. Όταν το επίθετο φανερώνει πως το ουσιαστικό συγκρίνεται με όλα τα άλλα του ίδιου είδους έχει σε πιο μεγάλο βαθμό την ποιότητα ή ιδιότητα, ονομάζεται **σχετικός υπερθετικός**.

Π.χ. Τα μάτια της μαρμότας (τρωκτικό ζώο) τη βοηθούν να εντοπίζει τον **πιο μεγάλο** (ή το **μεγαλύτερο**) εχθρό της, τον αετό.

Σχηματίζεται πάντα **περιφραστικά**: ο, η, το + **δύο τρόποι συγκριτικού βαθμού** (π.χ. ο πιο μαλακός, η φωτεινότερη)

2. Όταν το επίθετο φανερώνει πως το ουσιαστικό έχει κάποιο γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό, χωρίς να γίνεται σύγκριση με άλλα ουσιαστικά ονομάζεται **απόλυτος υπερθετικός**.

Π.χ. Ο γορίλλας αρχηγός είναι **προστατευτικότατος** (ή **πολύ προστατευτικός**) πατέρας.

Σχηματίζεται:

- ❖ **Μονολεκτικά**: βάζω στο θέμα του θετικού βαθμού τις καταλήξεις «-ότατος, -ότατη, ότατο.....-ύτατος, -ύτατη, -ύτατο.....-έστατος, -έστατη, -έστατο» (π.χ., χαμηλότατος, πλατύτατη, υγιέστατο)
- ❖ **Περιφραστικά**: επιρρήματα «πολύ, πολύ πολύ, πάρα πολύ» + **θετικός βαθμός** (πολύ μικρός, πολύ πολύ γενναίος, πάρα πολύ σκοτεινός)

Παρατηρήσεις:

1) Ορισμένα επίθετα σχηματίζουν τα μονολεκτικά παραθετικά από διαφορετική ρίζα, δηλαδή από διαφορετικό αρχικό θέμα, ή διαφορετικά από τα άλλα επίθετα. Τα παραθετικά αυτά ονομάζονται **ανώμαλα** και είναι τα ακόλουθα:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
απλός	απλούστερος	απλούστατος
γέρος	γεροντότερος	-

καλός	καλύτερος	άριστος
κακός	χειρότερος	χειρίστος / κάκιστος
λίγος	λιγότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
πολύς	περισσότερος (πιότερος)	πλείστος

2) Ορισμένα παραθετικά δεν έχουν θετικό βαθμό και σχηματίστηκαν από επιρρήματα ή προθέσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Είναι:

- επίρρημα «κάτω» → κατώτερος, κατώτατος
- επίρρημα «άνω» → ανώτερος, ανώτατος
- πρόθεση «υπέρ» → υπέρτερος, υπέρτατος

3) Ορισμένα επίθετα δε σχηματίζουν καθόλου παραθετικά. Φανερώνουν:

- ύλη (π.χ. ξύλινος)
- καταγωγή ή συγγένεια (π.χ. καλαματιανή, μητρικό)
- τόπο ή χρόνο (π.χ. βουνίσιος, χθεσινός)
- ιδιότητα ή ποιότητα (π.χ. αθάνατος, μισός)

4) Μερικές φορές ο υπερθετικός δηλώνεται με κάποια σύνθετα επίθετα που έχουν ως α' συνθετικό τα «θεο- (θεός), ολο- (όλος), κατα-, πεντα- (πέντε), τρις- (τρία), τετρα- (τέσσερα), υπερ-, παν- (ή παμ-). Π.χ. θεο + γυμνός = θεόγυμνος, τετρα + παχύς = τετράπαχος

5) Εκτός από τα επίθετα, παραθετικά σχηματίζουν και πολλές μετοχές της παθητικής φωνής, που συχνά χρησιμοποιούνται ως επιθετικοί προσδιορισμοί. Τα παραθετικά των μετοχών είναι πάντοτε

περιφραστικά. Π.χ. χαρούμενος - πιο χαρούμενος - πολύ χαρούμενος / ο πιο χαρούμενος

Εκτός από τα επίθετα, παραθετικά σχηματίζουν και τα επιρρήματα σε «-ά, -ιά, -ως» που προέρχονται από αυτά. Π.χ. βαθύς (επίθ.) → βαθιά (επίρ.), επιεικής (επίθ.) → επιεικώς (επίρ.)

Σχηματίζουν τα παραθετικά τους όπως και τα επίθετα:

➤ **Συγκριτικός βαθμός:**

- ❖ **Μονολεκτικά:** βάζω στο θέμα του θετικού βαθμού τις καταλήξεις «-ότερα, -ύτερα, -έστερα» (π.χ. οικονομικότερα, βαθύτερα, επικρατέστερα)
- ❖ **Περιφραστικά:** επίρρημα «πιο» + θετικός βαθμός (π.χ. πιο δυνατά, πιο παχιά, πιο εμφανώς)

➤ **Υπερθετικός βαθμός:**

- ❖ **Μονολεκτικά:** βάζω στο θέμα του θετικού βαθμού τις καταλήξεις «-ότατα, -ύτατα, -έστατα» (π.χ. φανταστικότερα, πλατύτατα, ευκρινέστατα)
- ❖ **Περιφραστικά:** επίρρημα «πολύ» + θετικός βαθμός (π.χ. πολύ μακρινά, πολύ παλιά, πολύ επιεικώς)

Παρατηρήσεις:

- 1) Μερικά επιρρήματα σχηματίζουν τα μονολεκτικά παραθετικά τους ανώμαλα:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
απλά / απλώς	απλούστερα	απλούστατα
καλά	καλύτερα	άριστα
κακά	χειρότερα	χειρίστα / κάκιστα
λίγο	λιγότερο	ελάχιστα
Πολύ	περισσότερο (πιότερο)	-

Τα παραπάνω επιρρήματα σχηματίζουν κανονικά περιφραστικά παραθετικά (π.χ. απλά - πιο απλά - πολύ απλά). Το επίρρημα «πολύ» σχηματίζει υπερθετικό «πάρα πολύ».

- 2) Τα επιρρήματα «**νωρίς, εμπρός, ύστερα, πρώτα**» σχηματίζουν συγκριτικό βαθμό «**νωρίτερα, μπροσύτερα, υστερότερα, πρωτύτερα**», ενώ το επίρρημα «**γρήγορα**» γίνεται «**το γρηγορότερο**».
- 3) Οι καταλήξεις «**-ύτερα, -ύτατα**» γράφονται με «**υ**» (π.χ. **πλατύτερα, βαθύτατα**). Εξαιρείται το «**νωρίτερα**».
- 4) Τα παραθετικά που προέρχονται από τα τοπικά επιρρήματα «**άνω, κάτω**» γράφονται με «**ω**» (π.χ. **ανώτερα, κατώτατα**)

Ασκήσεις:

1. Σχηματίζω τα παραθετικά των παρακάτω επιθέτων με όλους τους δυνατούς τρόπους:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
καλός		
κακιά		
μικρός		
βραδύ		
επιμελής		

2. Σχηματίζω τα παραθετικά των παρακάτω επιρρημάτων με όλους τους δυνατούς τρόπους:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
απλώς		
λίγο		

πολύ		
ωραία		
φοβερά		

3. Συμπληρώνω τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του συγκριτικού ή του υπερθετικού βαθμού:

Το μήλο είναι από (θρεπτικός) φρούτα.

Ο Λάτσης είναι (πλούσιος).

Ο Ειρηνικός ωκεανός είναι (μεγάλος) από τον Ατλαντικό.

Η διευθύντρια είναι (άνω) από την προϊσταμένη.

Ο Άδης είναι (κάτω) σημείο του κόσμου.

Τα πράγματα είναι (απλώς), αν τα σκεφτείς λογικά.

Μπράβο ως εδώ! Για να δούμε τι ακολουθεί!!!!

Όταν μιλάμε, μερικές φορές κάνουμε παύσεις, χρωματίζουμε τη φωνή μας για να δώσουμε έμφαση ή να δείξουμε κάποια συναισθήματα, κ.τ.λ. Όλα αυτά, όμως, είναι δύσκολο να τα δηλώσουμε σε ένα γραπτό κείμενο. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιούμε ορισμένα σημάδια, τα «σημεία

στίξης», τα οποία μας βοηθούν να «ζωντανέψουμε» ό,τι είναι γραμμένο και να το κατανοήσουμε. Άλλα τα χρησιμοποιούμε για να διακρίνουμε συντακτικές ενότητες (όπως την τελεία και το κόμμα) και άλλα για να εκφράσουμε γραπτώς το χρωματισμό της φωνής μας (όπως το θαυμαστικό, το ερωτηματικό και τα αποσιωπητικά).

- ❖ **Θαυμαστικό (!)**: το χρησιμοποιούμε σε προστακτικές (π.χ. Μη φωνάζεις!), όταν φωνάζουμε κάποιον (π.χ. Αλέκα!), για να δώσουμε έμφαση (π.χ. Κουράστηκα πολύ σήμερα!), για να εκφράσουμε έκπληξη, θαυμασμό, φόβο, ελπίδα, χαρά κ.λ.π. (π.χ. Τι κρίμα!)
- ❖ **Ερωτηματικό (;)**: το χρησιμοποιούμε όταν ρωτάμε (π.χ. Ποιος ήταν ο κύριος;), ακόμα και σε ρητορικές ερωτήσεις στις οποίες, δηλαδή, δεν περιμένουμε απάντηση (π.χ. Τολμά κανείς να του μιλήσει;)
- ❖ **Αποσιωπητικά (...)**: τα χρησιμοποιούμε όταν η φράση μας μένει ατελείωτη από ντροπή, συγκίνηση, κ.λ.π. (π.χ. Πόσο λίγο τον θυμάμαι...) ή επειδή θέλουμε να δείξουμε ότι υπονοούμε κάτι και προτιμάμε να μην το πούμε (π.χ. Αν και σε είχα προειδοποιήσει...). Επίσης, το χρησιμοποιούμε όταν φαίνεται πως σταματάμε λίγο τη φωνή μας, για να τονίσουμε εκείνο που ακολουθεί και να το προσέξει καλύτερα ο αναγνώστης (π.χ. Ξαφνικά κάτι ακούστηκε... Ήταν η κραυγή μιας γυναίκας.)

Άσκηση:

Συμπληρώνω τις προτάσεις με το κατάλληλο σημείο στίξης,
θαυμαστικό, ερωτηματικό ή αποσιωπητικά:

Πείνασα

Πότε θα γυρίσεις από την Κρήτη

Τέλειος πίνακας

Γιάνη Δε με ακούς

Κάνε οικονομία έρχονται δύσκολα χρόνια

Με απείλησε

Οριστικό και αόριστο άρθρο

Τα άρθρα της ελληνικής γλώσσας είναι το **οριστικό** (ο, η το) και το **αόριστο** (ένας, μία, ένα).

- Το **οριστικό άρθρο** μπαίνει μπροστά από ένα ουσιαστικό όταν μιλάμε για κάποιο συγκεκριμένο (**έναρθρο ουσιαστικό**).

Π.χ. Αγόρασα τα τετράδια που ζήτησε η δασκάλα.

Πριν από κύρια ονόματα βάζουμε υποχρεωτικά άρθρο, εκτός αν έχουμε κλητική προσφώνηση ή αν το όνομα βρίσκεται μετά από τα ρήματα «λέγομαι, ονομάζομαι, καλούμαι».

Π.χ. Η Άνδρος ανήκει στις Κυκλάδες.

Μαρία, σκούπισε τα χέρια σου.

Δε βάζουμε το οριστικό άρθρο μπροστά από το ουσιαστικό όταν μιλάμε γενικά και αόριστα για κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα (άναρθρο ουσιαστικό).

Π.χ. Φόρεσε ζακέτα! (= φόρεσε μια οποιαδήποτε ζακέτα)

Δε βάζουμε, επίσης, άρθρο μπροστά από ουσιαστικά που λειτουργούν ως κατηγορούμενα.

Π.χ. Η μητέρα της είναι δικηγόρος.

Σε ορισμένες περιπτώσεις βάζουμε άρθρο μπροστά από το κατηγορούμενο όταν πρόκειται για πρόσωπο ή πράγμα για το οποίο έχουμε μιλήσει προηγουμένως.

Π.χ. Είναι η γιατρός που σου έλεγα πως θα κάνει την εγχείρηση.

- Το αόριστο άρθρο το χρησιμοποιούμε όταν μιλάμε για ένα πρόσωπο ή πράγμα γενικά και αόριστα, χωρίς να το συγκεκριμενοποιούμε.

Π.χ. Πήγα βόλτα με **ένα** φίλο χθες.

Άσκηση:

Συμπληρώνω το κατάλληλο άρθρο, οριστικό ή αόριστο, στον ανάλογο τύπο, όπου νομίζω ότι χρειάζεται:

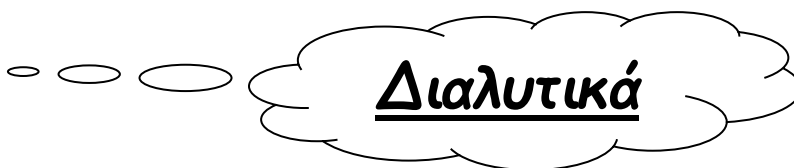
..... αγρότες παλιά χρόνια χρησιμοποιούσαν βόδια για να μπορέσουν να οργώσουν χωράφια τους.

Αγόρασα παντελόνι και κόκκινη μπλούζα.

..... Γερμανία είναι χώρα με αναπτυγμένη βιομηχανία.

Έφτιαξαν μόνο καλώδια και άφησαν για αύριο πρίζες και διακόπτες.

Για το γλυκό χρειαζόμαστε ακόμα ξύσμα πορτοκαλιού, μπανάνα και κουταλάκι ζάχαρη.

Τα **διαλυτικά** είναι ένα από τα ορθογραφικά σημεία της γλώσσας που σημειώνεται πάνω από το γράμμα που δεν πρέπει να το προφέρουμε μαζί με το διπλανό του. Έτσι,

χρησιμοποιούμε τα διαλυτικά πάνω από το «ι» και το «υ», όταν πριν από αυτά υπάρχουν τα «α, ε, ο, υ» για να δηλώσουμε ότι το «ι» και το «υ» προφέρονται χωριστά σαν «ι», χωρίς να αποτελεί μαζί με το προηγούμενό του φωνήεν δίψηφο.

Π.χ. χαϊδεύω, θεϊκός, καταπραϋντικός

Παρατηρήσεις:

1) Δε βάζουμε διαλυτικά:

- σε άλλους συνδυασμούς φωνηέντων που δεν είναι δίψηφα γράμματα και στις λέξεις «Μωσής, διυλίζω, γήινος, Πομπηία, πρωί»
- όταν το προηγούμενο φωνήεν ανήκει σε δίψηφο γράμμα (π.χ. παλαιικός, μπαμπούνος, επιπλοποιία)
- όταν η χωριστή προφορά των δύο φωνηέντων δηλώνεται από τον τόνο (π.χ. νεράιδα, δρύινος,)

2) Βάζουμε διαλυτικά όταν οι λέξεις γράφονται με κεφαλαία γράμματα, επειδή δεν υπάρχει τόνος που να καθορίζει την προφορά τους (π.χ. ΧΑΪΔΕΥΩ, ΝΕΡΑΪΔΑ, ΜΑΪΟΣ).

Έλα να λύσουμε μια ασκησούλα και τα καταθέσαμε και σ' αυτή την ενότητα!

Άσκηση:

Βάζω διαλυτικά και τόνο όπου χρειάζεται και φτιάχνω ωραίες προτάσεις με τις υπογραμμισμένες λέξεις:

Μαίος, του Μαιου, Πομπηία, διυλιστήριο, Θεικος, ταισμενος, πλαι, χαιδεμα, αυπνια, αυπνος, νεραιδοχωριο, γαιδουρι, αρχαικος, μουικος, κοροιδευτικος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Εμπρόθετοι προσδιορισμοί του χρόνου

Είναι κάποιες φράσεις με προθέσεις (από, για, με, σε, κατά, ως, κ.τ.λ) που μπαίνουν μπροστά από ονόματα ή επιρρήματα και φανερώνουν χρόνο.

Π.χ. Θα έχουμε επιστρέψει **ως το μεσημέρι**.

Θα πάει στο γιατρό **από νωρίς**.

Για μια ώρα να μη με ενοχλήσει κανείς.

Άσκηση:

Υπογραμμίζω τους εμπρόθετους προσδιορισμούς του χρόνου:

Θα βρίσκεται στο γραφείο **ως αργά**.

Από **κείνη τη χρονιά** δεν ξαναπήγε στο νησί.

Βγήκαμε βόλτα **κατά το απογευματάκι**, αφού ο Νίκος μας είχε τηλεφωνήσει **από νωρίς**.

Μετά την ταινία θα μαζευτούμε στο σπίτι της **Μαρίας** για φαγητό.

Θα τα ξαναπούμε **σε λίγες μέρες**.

Ουσιαστικά με λειτουργία επιρρήματος

Συχνά χρησιμοποιούνται ορισμένα ουσιαστικά σε πτώση αιτιατική, κυρίως, ή και σε γενική για να δηλώσουν το χρόνο. Τότε έχουμε τη λεγόμενη αιτιατική του χρόνου ή γενική του χρόνου.

Π.χ. Έλα το **Σάββατο** να φάμε μαζί.

Τον **Ιούνιο** κλείνουν τα σχολεία.

Θα ξανάρθουμε του **χρόνου**.

Άσκηση:

Υπογραμμίζω με πράσινο τις αιτιατικές του χρόνου και με κόκκινο τις γενικές του χρόνου:

Πέρασε το καλοκαίρι και τελικά δεν πήγαμε στο χωριό.

Ήταν ξημερώματα Σαββάτου όταν μάθαμε τα άσχημα νέα.

Αλλάξαμε τα εισιτήρια και θα φύγουμε την ερχόμενη Κυριακή.

Τις ώρες αυτές που περιμένουμε θα μπορούσαμε να κανονίσουμε τις δουλειές του μήνα που έρχεται.

Η σοδειά της χρονιάς ήταν αρκετά ικανοποιητική.

Δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις

Είναι οι εξαρτημένες προτάσεις που φανερώνουν **χρόνο**, προσδιορίζουν δηλαδή χρονικά την κύρια πρόταση.

Εισάγονται με:

- ✓ τους **χρονικούς συνδέσμους**: όταν, σαν (=όταν), ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν (να), μόλις, προτού, ώσπου, ωσότου, όσο που, όποτε, άμα (=όταν).
- ✓ **λέξεις ή φράσεις** που δείχνουν χρόνο, όπως: μέχρι να, κάθε φορά που, εκεί που, όσο που να, όσο (να), έως ότου (να), κάθε που.

Π.χ. **Όταν άλλαξε συμπεριφορά, έγινε πιο αγαπητός στους γύρω του.**

Κάθε φορά που μιλάει, τον ακούν όλοι με προσοχή.

Έτρεξε αμέσως κοντά της, μόλις την είδε.

Ασκήσεις:

1) Υπογραμμίζω τις δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις:

Αφότου γυρίσαμε από τη δουλειά, δε βγήκαμε από το σπίτι.

Ο γάτος μου κόντευε τα τρία, όταν ένα μεσημέρι δε με περίμενε στην πόρτα.

Έφυγε μόλις άρχισε να βρέχει.

Αλλά, προτού φύγεις, λύσε τις ασκήσεις.

Μόλις άνοιξε την πόρτα και βγήκε στην αυλή, άκουσε έναν παράξενο θόρυβο.

Δε θα φύγουμε από εδώ έως ότου λυθεί το ζήτημα.

2) Κάνω σύνταξη:

Το πρωί, όταν ξύπνησα, έφαγα πρωινό και έφυγα.

Ο θεός θα λείπει από την Κυριακή ως την Τετάρτη.

Ενώ ετοιμαζόταν ο Μάκης, χτύπησε το τηλέφωνο.

Η Μαρία και η Πηνελόπη, μόλις γύρισε ο πατέρας, έτρεξαν και τον φίλησαν.

Του χρόνου τελειώνω τις σπουδές και, ώσπου να βρω δουλειά, τα πράγματα θα είναι δύσκολα.

Φαίνεται κουρασμένος κάθε φορά που έρχεται.

2^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

Το επίθετο: σημασία και λειτουργία

Επίθετα είναι οι λέξεις που συνοδεύουν ουσιαστικά και δηλώνουν γνώρισμα ή την ιδιότητά τους. Τα χρησιμοποιούμε πολύ στις περιγραφές (**επιθετικοί προσδιορισμοί**), οπότε τα επίθετα:

- δίνουν περισσότερες πληροφορίες για κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ουσιαστικού (ύλη, μέγεθος, σχήμα, θέση, προέλευση, χρώμα, χρόνο, ποσό, κατάσταση)

π.χ. **ψηλό** τραπέζι, **βουνίσιο** χωριό, **ασημένια** σκουλαρίκια

- ή δείχνουν την οπτική γωνία του ατόμου που περιγράφει (σωματικά και ψυχικά γνωρίσματα)

π.χ. **όμορφος** άντρας, **ευχάριστο** περιβάλλον, **επιβλητικός** χώρος

Ως επιθετικοί προσδιορισμοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες λέξεις, όπως αντωνυμίες, αριθμητικά, μετοχές, ουσιαστικά που δείχνουν ηλικία / επάγγελμα / εθνικότητα, ονόματα γεωγραφικών ή χρονικών όρων ή φυσικών φαινομένων, επιρρήματα με άρθρο.

Π.χ. Ήταν και **άλλα** παιδιά στο σχολείο.

Αγόρασα **πέντε** μολύβια.

Ήταν ένα **σκουριασμένο** τρίποδο.

Ήρθε η **Αμερικανίδα** φίλη της μαμάς.

Η Νάξος βρίσκεται στο **Αιγαίο** πέλαγος.

Ανέβηκαν **το απέναντι** βουνό.

Ένα ουσιαστικό μπορεί να έχει περισσότερους από έναν επιθετικούς προσδιορισμούς. Τότε, τα επίθετα:

- είτε μπαίνουν το ένα μετά το άλλο χωρίς κανένα σύνδεσμο ή κόμμα, όταν το πρώτο επίθετο προσδιορίζει την κοινή έννοια του άλλου επιθέτου με το ουσιαστικό μαζί.

Π.χ. Αγόρασα ένα **μικρό κόκκινο** τσαντάκι. (το επίθετο μικρό προσδιορίζει την κοινή έννοια κόκκινο τσαντάκι)

- είτε συνδέονται με κάποιο σύνδεσμο (π.χ. και) ή με κόμμα, όταν το καθένα προσδιορίζει χωριστά το ουσιαστικό

Π.χ. Αγόρασε **κίτρινα, ροζ και κόκκινα** τριαντάφυλλα.

Άσκηση:

Υπογραμμίζω τους επιθετικούς προσδιορισμούς:

Πολλά παιδιά πήραν μέρος στις αθλητικές δραστηριότητες.

Το βουλγαρικό κράτος ανήκει στα Βαλκάνια.

Ψηλές, αδύνατες, όμορφες και μορφωμένες κοπέλες πήραν μέρος στο χθεσινό διαγωνισμό.

Το ψαλίδι βρίσκεται στο κάτω συρτάρι.

Ο μικρός Γιαννάκης είναι το τρίτο παιδί της οικογένειας.

Τοπικοί προσδιορισμοί

Όταν περιγράφουμε κάτι, συνηθίζουμε να χρησιμοποιούμε λέξεις ή φράσεις που **δείχνουν τόπο** και απαντούν στην ερώτηση **πού**; . Χρησιμοποιούμε τους λεγόμενους **τοπικούς προσδιορισμούς**. Δηλαδή:

- **τοπικά επιρρήματα**, λέξεις άκλιτες που δείχνουν τόπο, όπως: πάνω, κάτω, εδώ, εκεί, δεξιά, αριστερά, μέσα, έξω, μπροστά, πίσω, βόρεια, νότια, ανατολικά, δυτικά, κοντά, μακριά, ψηλά, χαμηλά, απέναντι, κ.ά.

Π.χ. Έψαχνε **παντού** το γιο της.

Κάθισε **κάτω** από την ομπρέλα για να μην καείς.

Της αρέσει να κάθεται **δίπλα** στη γιαγιά και **απέναντι** από τον παππού.

- φράσεις με προθέσεις, οι λεγόμενοι **εμπρόθετοι προσδιορισμοί του τόπου**. Οι προθέσεις που χρησιμοποιούνται συνήθως είναι: από, ίσαμε, κατά, μέχρι, προς, σε, ως.

Π.χ. **Ίσαμε το βουνό** φτάσαμε με τα ποδήλατα.

Ο ξάδερφός μου πάει **σε** άλλο **σχολείο**.

Ξεκινήσαμε **κατά το σπίτι**.

Ασκήσεις:

1) Υπογραμμίζω με κόκκινο τα τοπικά επιρρήματα και με πράσινο τους εμπρόθετους προσδιορισμούς που δείχνουν τόπο:

Αλλού θα έχεις βάλει το μολύβι σου και δε θυμάσαι τώρα.

Ξεκινήσαμε από το σπίτι και φτάσαμε ως την παλιά Χώρα με τα ποδήλατα.

Ο θεός είναι πια πολύ μακριά. Μπήκε μες στο πλοίο και δεν τον ξαναείδαμε από τότε.

Προχώρα μπροστά και θα σε ακολουθήσω ως το μαγαζί.

Πήγαινε στον κήπο και πες του πατέρα σου πως τον ζητά κάποιος από το μαγαζί.

Το φωτιστικό είναι ψηλά ενώ το τραπεζάκι είναι χαμηλά.

Ίσαμε το κάστρο έχουν χτιστεί σπίτια.

Ελλειπτικές προτάσεις

Πολύ συχνά στο λόγο, γραπτό ή προφορικό, παραλείπουμε όρους της πρότασης (π.χ. το υποκείμενο ή το ρήμα), επειδή εννοούνται εύκολα από τα συμφραζόμενα, από το υπόλοιπο δηλαδή κείμενο.

Π.χ. **Καλημέρα!** (εν. Σου εύχομαι «Καλημέρα».)

Εσύ είσαι γνωστός τους, **εγώ δεν είμαι.** (εν. γνωστός τους)

Άσκηση:

Υπογραμμίζω τις ελλειπτικές προτάσεις στο παρακάτω κείμενο:

«...- Μπαμπά, ποιος έχτισε την Ακρόπολη;

- Ο Περικλής, του λέω εγώ.
- Ποιος Περικλής; Του Σπύρου του φίλου σου ο αδερφός;
- Όχι, κάποιος παλιότερος. Θα τον μάθεις όταν πας σχολείο....»

(«Σπίτι για πέντε» Λότη Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου)

Ωραία! Τα μάθαμε και αυτά! Είμαστε έτοιμοι να νίνουμε ακόμα πιο σοφοί!

4^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

Δευτερεύουσες αποτελεσματικές - συμπερασματικές προτάσεις

Αποτελεσματικές ή συμπερασματικές ονομάζονται οι εξαρτημένες προτάσεις που δείχνουν το **αποτέλεσμα** του περιεχομένου της πρότασης που προσδιορίζουν και η οποία προηγείται και είναι συνήθως κύρια.

Εισάγονται με:

- ✓ τους αποτελεσματικούς / συμπερασματικούς συνδέσμους: **ώστε, που.**
- ✓ **κάποιες φράσεις** που χρησιμοποιούνται ως αποτελεσματικοί / συμπερασματικοί σύνδεσμοι, όπως: **ώστε να, που να, με αποτέλεσμα να, κ.λ.π.**

Π.χ. **Διάβαζε τόσο πολύ, ώστε πέρασε στο πανεπιστήμιο.** (η αποτελεσματική - συμπερασματική πρόταση δείχνει το αποτέλεσμα του ότι «διάβαζε πολύ»)

Δεν πρόσεχε καθόλου, με αποτέλεσμα να αρρωστήσει.

Παρατηρήσεις:

1. Πολύ συχνά στην πρόταση που προσδιορίζουν υπάρχουν είτε οι δεικτικές αντωνυμίες «**τέτοιος - α - ο, τόσος - η - ο**» είτε τα επιρρήματα «**τόσο, έτσι**».

Π.χ. Έκαναν **τόση** φασαρία, **ώστε** τους έστειλε στο διευθυντή.

2. Οι αποτελεσματικές - συμπερασματικές προτάσεις συνήθως χωρίζονται με κόμμα από τις προτάσεις που προσδιορίζουν.

Π.χ. Έχει τόσα χρόνια να σε δει, **που δε θα σε θυμάται.**

3. Μερικές φορές, ως αποτελεσματικός σύνδεσμος χρησιμοποιείται και ο σύνδεσμος «και» όταν έχει την έννοια του «ώστε». Σε αυτή την περίπτωση το ρήμα της προηγούμενης πρότασης είναι συνήθως το «κάνω».

Π.χ. Με έκανε **και** έγινα κακός με όλους τους φίλους μου. (= ώστε έγινα)

4. Ο σύνδεσμος «ώστε» χρησιμοποιείται και ως **παρατακτικός σύνδεσμος** στην αρχή μιας περιόδου ή μιας ημιπεριόδου και εισάγει κύρια πρόταση.

Π.χ. Έλα εδώ. **Ωστε** μ' αγαπάς;

Ασκήσεις:

1) **Υπογραμμίζω τις αποτελεσματικές - συμπερασματικές προτάσεις:**

Είναι τόσο απόμακρος, ώστε δεν εμπιστεύεται κανέναν.

Γελάσαμε τόσο, που θα το θυμόμαστε χρόνια.

Με ζήτησες; **Ωστε** τώρα με χρειάζεσαι!

Εξήγησέ το με τέτοιο τρόπο, που να το κατανοήσουν όλοι.

Δεν υπήρχε κανένας υπάλληλος, με αποτέλεσμα να ψάχνουμε τόση ώρα να βρούμε τα απορρυπαντικά.

Μόλις γυρίσεις από το χωριό, τηλεφώνησέ μου, ώστε να σου φέρω φαγητό.

2) Κάνω σύνταξη:

Την άλλη Κυριακή θα πάμε στη Λάρισα.

Δεν τον έβλεπα, με αποτέλεσμα να χρειαστώ τα κιάλια.

Όταν χρειάστηκα την πολύτιμη βοήθειά του, με στήριξε.

Ο διαρρήκτης έψαχνε κρησφύγετο, ώστε να μην τον βρουν.

Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια.

Τον Αύγουστο φυσούσε στο νησί.

προσέχεις στο μάθημα, θα γίνεις καλύτερος και οι γονείς σου θα είναι περήφανοι.)

3) Μερικές φορές από έναν υποθετικό λόγο λείπει η υπόθεση ή η απόδοση, όταν εννοούνται εύκολα από το υπόλοιπο κείμενο.

4) Ανάλογα με την έγκλιση και το χρόνο που βρίσκονται τα ρήματα της υπόθεσης και της απόδοσης, οι υποθετικοί λόγοι μπορεί να εκφράζουν διάφορες έννοιες, όπως:

- ✓ κάτι το πραγματικό → υπόθεση: οριστική / απόδοση: οποιαδήποτε έγκλιση (π.χ. Αν με φωνάξουν, θα περιμένετε εδώ.)
- ✓ κάτι που είναι αντίθετο του πραγματικού → υπόθεση: οριστική Παρατατικού ή Υπερσυντέλικου / απόδοση: θα + οριστική Παρατατικού ή Υπερσυντέλικου (π.χ. Αν σε ενδιέφερε, θα ερχόσουν.)
- ✓ μια απλή σκέψη του ομιλητή → υπόθεση: οριστική Παρατατικού / απόδοση: θα + οριστική Παρατατικού ή Μέλλοντα (π.χ. Αν παρακολουθούσες τα μαθήματα, δε θα έχανες το εξάμηνο.)
- ✓ κάτι που περιμένουμε ή ενδέχεται να συμβεί → υπόθεση: υποτακτική Αορίστου / απόδοση: οριστική Μέλλοντα ή προστακτική (π.χ. Αν τον δεις, ρώτα τον τι έγινε.)
- ✓ κάτι που επαναλαμβάνεται συνέχεια στο μέλλον → υπόθεση: υποτακτική Αορίστου / απόδοση: οριστική Ενεστώτα (π.χ. Αν βρω κίνηση, πηγαίνω από άλλο δρόμο.)
- ✓ κάτι που επαναλαμβάνεται συνέχεια στο παρελθόν → υπόθεση: οριστική Παρατατικού / απόδοση: οριστική Παρατατικού (π.χ. Αν είχε χρήματα, μας κερνούσε τα ποτά.)

5) Αν στην απόδοση υπάρχει κάποιο από τα ρήματα «ρωτώ, απορώ, αμφιβάλλω, λέω, ξέρω, γνωρίζω, μαθαίνω σκέφτομαι, θυμάμαι, κ.ά.», τότε η εξαρτημένη πρόταση δεν είναι υποθετική αλλά **πλάγια ερωτηματική** και, μάλιστα, αντικείμενο της προηγούμενης πρότασης και δε χωρίζεται με κόμμα.

Π.χ. Δε **θυμάμαι** αν ήταν στα βαφτίσια της κόρης μας.

Ασκήσεις:

1) **Υπογραμμίζω με πράσινο τις υποθέσεις και με κόκκινο τις αποδόσεις:**

Αν γυρίσουν εγκαίρως, θα προλάβουν την αρχή της ταινίας.

Ξεχώρισε τις κόκκινες από τις πράσινες πιπεριές, αν έχεις χρόνο.

Μπορείς να έρθεις μαζί μας, αν θέλεις.

Αν προλάβουμε και είναι και τα καταστήματα ανοιχτά, θα ψωνίσουμε τα απαραίτητα.

Σαν αλλάξεις γνώμη και θελήσεις, θα σε βοηθήσω και θα σταθώ στο πλάι σου.

Άμα γινόταν, θα ερχόταν και εκείνος.

2) Συμπληρώνω τις προτάσεις με την κατάλληλη υπόθεση ή απόδοση, ώστε οι υποθετικοί λόγοι να δείχνουν τις έννοιες των παρενθέσεων:

Αν τσακώνεστε, _____ .
(το πραγματικό)

_____, πηγαίνετε από την εθνική οδό. (επαναλαμβάνεται συνέχεια στο μέλλον)

Άμα οι μεγάλες πόλεις είχαν λιγότερο καυσαέριο , _____ . (απλή σκέψη του ομιλητή)

_____, θα με έπαιρναν τηλέφωνο. (επαναλαμβάνεται συνέχεια στο παρελθόν)

Σαν τον συναντήσεις, _____ . (περιμένουμε να συμβεί)

Έτσι και είχα χρόνο, _____ . (αντίθετο του πραγματικού)

3) Κάνω σύνταξη:

Μέχρι το Φλεβάρη θα αγοράσουμε σπίτι, αν συγκεντρώσουμε τα απαραίτητα χρήματα.

Δε μου μίλησε, ώστε τσαντίστηκα.

Την επόμενη μέρα όλα φαίνονταν ειδυλλιακά.

Έτσι και το θυμηθείς και περάσεις από το μαγαζί, φέρε μου τα έγγραφα.

Όταν πήραμε αυτή την απόφαση, δε σκεφτήκαμε τις συνέπειες.

Δε γνωρίζει αν θα τον ακολουθήσει ως το χωριό.

Ο Πέτρος είναι καλός γιατρός και συνεργάσιμος.

6^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

Δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις

Αιτιολογικές ονομάζονται οι εξαρτημένες προτάσεις που φανερώνουν την **αιτία**, το λόγο για τον οποίο γίνεται αυτό που δηλώνεται στην πρόταση που προσδιορίζουν (και που συνήθως είναι κύρια).

Εισάγονται με τους αιτιολογικούς συνδέσμους «**γιατί, επειδή, διότι, αφού, καθώς, εφόσον**» και με κάποιες εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι, όπως «**μια και, μια που**».

Π.χ. Μη φωνάζεις, **γιατί πονά το κεφάλι μου.**

Επειδή δεν ήξερε πώς να φερθεί, δε μίλησε.

Μια και δεν ήρθε, θα φύγω εγώ.

Παρατηρήσεις:

- 1) Οι αιτιολογικές προτάσεις μπορεί να βρίσκονται είτε πριν είτε ύστερα από την πρόταση που προσδιορίζουν, ανάλογα με το πόσο θέλουμε να τονίσουμε την αιτία.
- 2) Συνήθως χωρίζονται με κόμμα, εκτός αν είναι σύντομες. (π.χ. **Μην τον ενοχλείτε γιατί είναι κουρασμένος.**)
- 3) Μερικές φορές οι αιτιολογικές προτάσεις μπορούν να αντικατασταθούν από μια μετοχή, ενεργητικής ή παθητικής φωνής ή ακόμα και από έναν εμπρόθετο προσδιορισμό. Η μετοχή, λοιπόν, ή η φράση με την πρόθεση που φανερώνει την αιτία μπορούν να αναλυθούν στην αντίστοιχη αιτιολογική πρόταση.

Π.χ. Έφυγε **γνωρίζοντας** ότι δε θα έρθει = επειδή γνώριζε

Δε μιλούσε **από φόβο** = επειδή φοβόταν

- 4) Προσοχή! Δεν πρέπει να μπερδεύουμε τις αιτιολογικές προτάσεις με τις πλάγιες ερωτηματικές που ξεκινούν επίσης με το «γιατί». Οι πλάγιες λειτουργούν ως αντικείμενο της πρότασης που προσδιορίζουν και δε χωρίζονται με κόμμα.

Π.χ. Δεν πήγα στο χωριό φέτος, **γιατί ήμουν άρρωστη.** (αιτιολογική)

Με ρώτησε **γιατί δεν πήγα στο χωριό.** (πλάγια ερωτηματική)

Ασκήσεις:

- 1) Γράφω πέντε περιόδους που να περιέχουν αιτιολογικές προτάσεις:

- 2) Κάνω σύνταξη:

Τον ρώτησε γιατί δε μίλησε την προηγούμενη Τρίτη στη συνέλευση.

Ο καιρός θα χαλάσει την Παρασκευή.

Του χρόνου δε θα έρθω στο νησί, επειδή θα δίνω εξετάσεις.

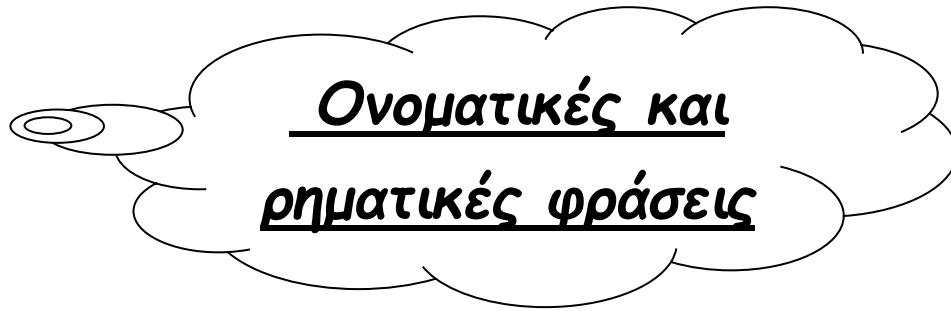
Μόλις φανερώθηκε, τρόμαξαν όλοι και έφυγαν.

Ήταν δυστυχημένοι, καθώς άφησαν τα σπίτια τους και τις οικογένειές τους.

Αν δεν είσαι φρόνιμος, θα φωνάξω τον πατέρα σου.

Γιορτάσαμε τα γενέθλιά μας και καλέσαμε πολλούς φίλους.

7η Ενότητα

Ονοματική λέγεται μία φράση όταν αποτελείται από ονόματα (ουσιαστικά).

Π.χ. Η λήξη του παιχνιδιού.

Ρηματική λέγεται μία φράση όταν περιλαμβάνει ρήμα.

Π.χ. Θα σφυριχθεί.

Μπορούμε να μετατρέψουμε μία ονοματική φράση σε ρηματική και το αντίστροφο, κάνοντας στη μία περίπτωση κάποιο ουσιαστικό ρήμα και στην άλλη περίπτωση το ρήμα ουσιαστικό.

Π.χ. (ονοματική)

Η λήξη του παιχνιδιού

Το παιχνίδι θα λήξει

(ρηματική)

(ρηματική)

Θα σφυριχθεί.

με το σφύριγμα.

(ονοματική)

Άσκηση:

Μετατρέπω τις ονοματικές φράσεις σε ρηματικές και το αντίστροφο:

Η διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων θα καθυστερήσει ένα μήνα.

Η αναγγελία του γάμου τους.

Δικαιώθηκε ο κατηγορούμενος.

Αναβλήθηκε το ταξίδι της για την ερχόμενη Τρίτη.

Επίθετα σε -ης, -ης, -

ες

Τα επίθετα αυτά έχουν τρία γένη (τριγενή) αλλά δύο καταλήξεις (δικατάληκτα).

Ενικός Αριθμός				
Ονομαστική	ο/η	συνεχής	το	συνεχές
Γενική	του/της	συνεχούς	του	συνεχούς
Αιτιατική	το(ν)/τη(ν)	συνεχή	το	συνεχές
Κλητική	-	-	-	-
Πληθυντικός Αριθμός				
Ονομαστική	οι	συνεχείς	τα	συνεχή
Γενική	των	συνεχών	των	συνεχών
Αιτιατική	τους/τις	συνεχείς	τα	συνεχή
Κλητική	-	-	-	-

Παρατηρήσεις:

- 1) Όμοια με τα επίθετα αυτά κλίνονται και τα παροξύτονα σε -ώδης (ο δασώδης, ο ελώδης, κ.λ.π.), τα οποία στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο (π.χ. των δασωδών).

2) Πολλά από τα επίθετα αυτά έχουν **ουσιαστικοποιηθεί**, δηλ. χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά. Στην περίπτωση αυτή σχηματίζουν τη γενική ενικού σε -η. π.χ. ο ασθενής - του ασθενή, ο συγγενής - του συγγενή, κ.τ.λ.

Ασκήσεις:

1) Κλίνω: «ο επιμελής φοιτητής, η ελώδης περιοχή, το ειλικρινές συναίσθημα»:

ο επιμελής φοιτητής	η ελώδης περιοχή	το ειλικρινές συναίσθημα

2) Συμπληρώνω τα κενά, βάζοντας τα επίθετα στον κατάλληλο τύπο:

..... (συνεχής) ωράρια έχουν εξαντλήσει τους υπαλλήλους.

Τα τελευταία χρόνια κλιμάκια της πυροσβεστικής κάνουν
(διαρκής) προσπάθειες για να προστατέψουν (δασώδης)
περιοχές.

Τα επιδόματα (πολυμελής) οικογενειών θα δοθούν στα μέσα
του Γενάρη.

Ο γνωστός ηθοποιός έκανε μια (αξιοπρεπής) εμφάνιση στην
εκδήλωση προς τιμήν (ιθαγενής).

«Νους (υγιής) εν σώματι (υγιής)».

Κυριολεξία και μεταφορά

Κυριολεξία: όταν χρησιμοποιώ μια λέξη ή μια φράση με την πραγματική της σημασία.

Π.χ. Μέθυσε από το κρασί.

Μεταφορά: όταν χρησιμοποιώ μια λέξη ή μια φράση με διαφορετική από την πραγματική της σημασία, αποδίδοντάς της μια ιδιότητα που δεν υπάρχει. Με τη μεταφορά μπορώ να αποδώσω πιο έντονα κάποια συναισθήματα και έτσι να κάνω πιο ζωντανό το λόγο μου.

Π.χ. Μέθυσε από χαρά.

Ασκήσεις:

1) Σημειώνω **K** για τις φράσεις που χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά και **M** για όσες χρησιμοποιούνται μεταφορικά:

Έμαθε την πικρή αλήθεια. _____

Κατέβα από τη σκάλα. _____

Ο καιρός ήταν γλυκός σήμερα. _____

Της άνοιξε την καρδιά του. _____

Φορούσε χρυσό περιδέριαιο. _____

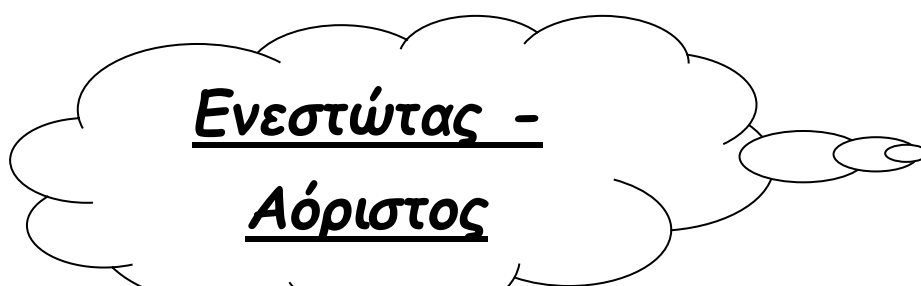
2) Εξηγώ τι σημαίνουν οι παρακάτω μεταφορικές φράσεις:

Πετά στα σύννεφα.

Φούντωσε ο καβγάς.

Ποιος του φούσκωσε τα μυαλά;

Άπονη καρδιά.

Ο **Ενεστώτας** χρησιμοποιείται για να δηλώσει:

- κάτι που γίνεται στο παρόν και είναι σε εξέλιξη (π.χ. Ο πρωθυπουργός κάνει δηλώσεις.),
- κάτι που γίνεται κατ' επανάληψη (π.χ. Καθημερινά πλένω τα δόντια μου.),
- κάτι που γίνεται συνέχεια και αδιάκοπα (π.χ. Τα νερά των ποταμών χύνονται στη θάλασσα.),
- κάτι που ισχύει γενικά - χρησιμοποιείται, κυρίως, σε παροιμίες και γνωμικά (π.χ. Πηγάδι με τη βελόνα δε σκάβεται.),
- κάτι που θα γίνει οπωσδήποτε, οπότε χρησιμοποιείται αντί για **Μέλλοντα** (π.χ. Την Κυριακή φεύγω(=θα φύγω) για το χωριό.),

- ζωντάνια και παραστατικότητα στην αφήγηση, οπότε χρησιμοποιείται αντί για τον Αόριστο (π.χ. Του μίλησα στο τηλέφωνο, του εξηγώ τα χθεσινά γεγονότα και ψάχνουμε να βρούμε λύση = του εξήγησα ... και ψάξαμε),
- κάτι που έχει αρχίσει να γίνεται (π.χ. Γέρασε και δεν αντέχει όλη μέρα όρθιος.)

Ο **Αόριστος** χρησιμοποιείται για να δηλώσει:

- κάτι που έγινε στο παρελθόν για μια στιγμή ή πολύ λίγη ώρα (π.χ. Έπλυνε τα πιάτα.),
- κάτι που έγινε στο παρελθόν με μεγαλύτερη ή με διακοπές (π.χ. Έζησαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα.),
- κάτι που συμβαίνει συνήθως - χρησιμοποιείται συνήθως σε γνωμικά ή παροιμίες αντί για τον Ενεστώτα (γνωμικός Αόριστος) (π.χ. Κύλησε ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι.),
- κάτι που είναι βέβαιο ότι θα γίνει, ώστε να παρουσιάζεται πως έγινε κιάλας - χρησιμοποιείται αντί για Μέλλοντα (π.χ. Προχώρα και έφτασα.)

ΠΡΟΣΟΧΗ..

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΑΟΡΙΣΤΟΥ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ		
Καταλήξεις	Κατηγορίες ρημάτων	Εξαιρέσεις
-ησα	τα ρήματα που στον Ενεστώτα λήγουν σε -ώ, -ήνω και -σταίνω (π.χ. αγαπώ - αγάπησα, ανασταίνω - ανάστησα)	μεθώ - μέθυσσα, μηνώ - μήνυσσα
-ισα	τα ρήματα που στον Ενεστώτα λήγουν σε -ίζω και -άρω (π.χ. μυρίζω - μύρισα)	
-υσα		
-εισα		

-οισα		
-ινα	ορισμένα ρήματα που στον Ενεστώτα λήγουν σε -ίνω, -ίνομαι (π.χ. γίνομαι - έγινα)	
-υνα	τα ρήματα που στον Ενεστώτα λήγουν σε αίνω, -ύνω και το ρήμα «πλένω» (π.χ. ακριβαίνω - ακρίβυνα, οξύνω - όξυνα)	-
-εινα		
-ειλα		
-λα (1 λ)		
-ειρα		

ΑΝΩΜΑΛΟΙ ΑΟΡΙΣΤΟΙ		
ανεβαίνω - ανέβηκα	έρχομαι - ήρθα	παίρνω - πήρα
βγαίνω - βγήκα	κατεβαίνω - κατέβηκα	πηγαίνω - πήγα
βλέπω - είδα	λέ(γ)ω - είπα	πίνω - ήπια
βρίσκω - βρήκα	μπαίνω - μπήκα	φεύγω - έφυγα

Ο παθητικός Αόριστος λήγει πάντοτε σε -ηκα στην παραλήγουσα, ενώ η προπαραλήγουσα γράφεται, κατά κανόνα, ανάλογα με την παραλήγουσα του ενεργητικού Αορίστου.

Π.χ. αγαπώ - αγάπησα - αγαπήθηκα, καθρεφτίζω - καθρέφτισα - καθρεφτίστηκα, κλείνω - έκλεισα - κλείστηκα, σέρνω - έσυρα - σύρθηκα

Άσκηση:

Βάζω τα ρήματα των παρενθέσεων στον κατάλληλο τύπο του Αορίστου:

Νικητής του διαγωνισμού _____ (αναδεικνύομαι) η αδερφή του.

Οι υπεύθυνοι _____ (αναθέτω) το έργο στην εταιρεία.

Μας _____ (παίρνω) τηλέφωνο και μας _____
(εύχομαι) για τη νέα χρονιά.

Νίκο, _____ (μεταφέρω) μέσα στο δωμάτιο σου τα παιχνίδια και
_____ (συμμαζεύω) το.

Το 1940 _____ (κηρύσσομαι) πόλεμος και _____
(καλούμαι) οι στρατιώτες _____ (υπερασπίζομαι) την πατρίδα.

9η Ενότητα

Προστακτική

Προστακτική είναι η έγκλιση του ρήματος που εκφράζει

προσταγή (π.χ. **Κλείσε** την πόρτα), προτροπή ή αποτροπή (π.χ. **Ζωγράφισε** με προσοχή, **Μην αφήσεις** τη συσκευή ανοικτή), απαγόρευση (π.χ. **Μην μπείτε** σε εκείνο το δωμάτιο), παράκληση (π.χ. **Κάνε** μου τη χάρη), έντονη ενέργεια (π.χ. **Τρίβε, τρίβε**, το κατέστρεψε το χαλί), ευχή ή κατάρα (π.χ. **Πήγαινε** στο καλό, **Μείνε** εκεί για όλη σου τη ζωή), παραχώρηση (π.χ. **Ζήτα** ό,τι θέλεις), αποδοκιμασία (π.χ. **Δε δουλεύεις ποτέ. Κάνε** έτσι προκοπή).

Ορθογραφία:

Το β' πληθυντικό λήγει:

1) στην ενεργητική φωνή σε:

- **-ήστε**, στα ρήματα της Β' συζυγίας (π.χ. αγαπώ - αγαπήστε), καθώς και σε κάποια ρήματα της Α' συζυγίας που λήγουν σε -ήνω (π.χ. αφήνω - αφήστε) και σε -αίνω (π.χ. ανασταίνω - αναστήστε),
- **-ίστε**, στα ρήματα της Α' συζυγίας που στον Ενεστώτα λήγουν σε -ίζω (π.χ. δροσίζω - δροσίστε),
- **-είστε**, στα ρήματα «κλείνω, αποκλείω, πείθω, σείω, δανείζω» (π.χ. κλείστε, δανείστε),
- **-οίστε**, στα ρήματα «αθροίζω, συναθροίζω» (π.χ. αθροίστε),
- **-ύστε**, στα ρήματα της Α' συζυγίας που στον Ενεστώτα λήγουν σε -ύζω, -ύνω, -ύω (π.χ. λύνω - λύστε, κελαρύζω - κελαρύστε, ιδρύω - ιδρύστε).

2) στην παθητική φωνή σε:

- -είτε, στα ρήματα και των δύο συζυγιών (π.χ. δένομαι - δεθείτε, ξεχνώ - ξεχαστείτε).

Προσοχή: Σε -ήστε λήγει το β' πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής Αορίστου στην ενεργητική φωνή, ενώ σε -είστε λήγει το β' πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής και της υποτακτικής Αορίστου στην παθητική φωνή.

Π.χ. Θεωρήστε το σωστό. (προστακτική αορίστου ενεργητικής φωνής)

Πρέπει να θεωρείστε οι καλύτεροι. (υποτακτική αορίστου παθητικής)

Ασκήσεις:

1) Συμπληρώνω τα κενά βάζοντας τα ρήματα των παρενθέσεων στο β' πληθυντικό της προστακτικής του αορίστου:

Οδηγίες χρήσης για πλυντήριο πιάτων

- 1) (Γεμίζω - άρνηση) το δοχείο με άλλο είδος αλατιού.
- 2) Πριν τοποθετήσετε το αλάτι, (βεβαιώνομαι) ότι κρατάτε το σωστό κουτί.
- 3) (Ξεβιδώνω) το καπάκι του δοχείου γυρίζοντάς το αντίθετα από τη φορά του πλυντηρίου.
- 4) (Γεμίζω) το δοχείο αλατιού με νερό (μόνο την πρώτη φορά).
- 5) (Χρησιμοποιώ) το χωνί και (γεμίζω) το δοχείο με αλάτι.
- 6)
- 7) (Αφαιρώ) το χωνί και (σκουπίζω) τυχόν υπολείμματα αλατιού γύρω από το άνοιγμα.
- 8) (Βιδώνω) το καπάκι του δοχείου στη θέση του.

2) Υπογραμμίζω τα ρήματα και συμπληρώνω τον πίνακα, γράφοντας και το χρόνο του κάθε ρήματος:

Οδηγίες χρήσης για τηλέφωνο

- Εάν μία κλήση δεν απαντηθεί, η μονάδα αντιμετωπίζει την κλήση ως αναπάντητη. Στην οθόνη εμφανίζεται ο αριθμός των αναπάντητων κλήσεων. Έτσι, μπορείτε να αποφασίσετε εάν θα πρέπει να προβάλετε τον κατάλογο καλούντων για να δείτε ποιος σας πήρε ενώ λείπατε.
- Μπορείτε να επιλέξετε το είδος κουδουνισμού κάθε κατηγορίας. α) Πιέστε στη συνέχεια, «OK». β) Επιλέξτε «ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ» και πιέστε .

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική

10η Ενότητα

Αντωνυμίες

Μελετώ τις αντωνυμίες από το βιβλίο Γραμματικής σελ. 112 - 121.

Παρατηρήσεις:

1) Το **άρθρο** βρίσκεται πάντα μπροστά από όνομα (ουσιαστικό, επίθετο ή αντωνυμία). Π.χ. Είδα **την** Ελένη.

Η **προσωπική αντωνυμία** βρίσκεται πάντα μπροστά ή πίσω από κάποιο ρήμα. Π.χ. **Την** είδα.

Η **κτητική αντωνυμία** βρίσκεται πάντα ύστερα από ουσιαστικό. Π.χ. Έφερε το αυτοκίνητό **του**.

2) Ό,τι = αναφορική αντωνυμία ότι = ειδικός σύνδεσμος

3) Ποιο = ερωτηματική αντωνυμία πιο = ποσοτικό επίρρημα

Ασκήσεις:

1) **Υπογραμμίζω τις αντωνυμίες και γράφω το είδος τους:**

...Έτσι συνηθίζουμε εμείς, μου είπε η Ειρήνη σαν έφυγε η μαμά της κι έμεινα μόνος με τα παιδιά, όποιος μας χαρίζει ένα παιχνίδι το βαφτίζουμε με το όνομά του για να τον θυμόμαστε. Κι αν είναι δύο αυτοί που μας το χάρισαν, φτιάχνουμε από τα δύο ονόματα ένα. Ήτανε από κείνα τα άψυχα

παιχνίδια, σαν τις κούκλες, που ούτε μιλούν, ούτε λαλούν. Αυτό είναι μια πολύ μπερδεμένη ιστορία και θα σου την πω άλλη φορά, τώρα δεν έχω καιρό, απαντά η Ειρήνη...

(«Ο Θεός Πλάτων», Άλκη Ζέη)

2) Συμπληρώνω τα κενά με τις κατάλληλες αντωνυμίες:

Ο Γιώργος _____ ζήτησε τις φωτοτυπίες.

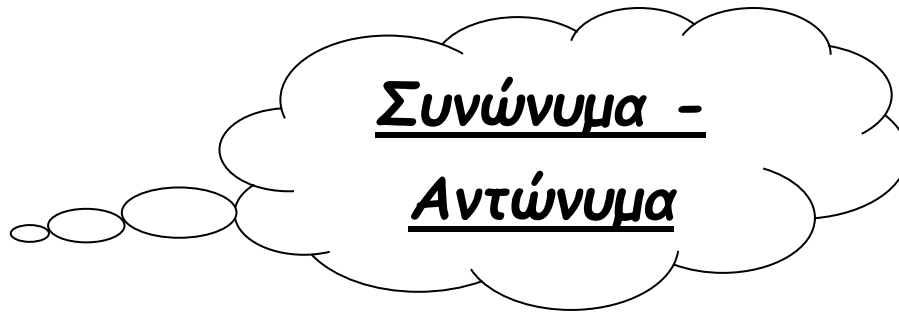
_____ το κορίτσι δεν _____ είχαμε δει στη γειτονιά _____, Μαρία;

«_____ απαντήσει σωστά θα _____ χαρίσω _____ τη σφραγίδα, είπε η κυρία _____.»

_____ θα _____ πει την πρωτεύουσα της Ισπανίας;

_____ από _____ τα κουτιά κρύβει μία έκπληξη.

Πάμε να δούμε το χώρο _____ πρόκειται να _____ κάνω γραφείο.

Συνώνυμα -

Αντώνυμα

Συνώνυμα λέγονται οι λέξεις που έχουν παρόμοια σημασία. Π.χ. έξυπνος - ευφυής, σημαντικός - αξιόλογος

Αντώνυμα ή αντίθετα λέγονται οι λέξεις που έχουν εντελώς αντίθετη σημασία. Π.χ. ειρήνη - πόλεμος, μέσα - έξω

Άσκηση:

Ξαναγράψω τις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με ένα συνώνυμο και ένα αντώνυμο:

Ήταν δυσареστημένος που έχασε στο σκάκι.

_____ (συν)

_____ (αντ)

Χαίρομαι που έχω έναν αληθινό φίλο.

_____ (συν)

_____ (αντ)

Όποιος ενδιαφέρεται, μαθαίνει.

_____ (συν)

_____ (αντ)

Λόγιοι σχηματισμοί ρημάτων

Υπάρχουν κάποια ρήματα στη γλώσσα μας, τα οποία κατά την κλίση τους και το σχηματισμό των χρόνων τους ακολουθούν ορισμένους τύπους όμοιους με αυτούς των αρχαίων ελληνικών. Τα ρήματα αυτά είναι, κυρίως, σύνθετα, με α' συνθετικό πρόθεση (από, εκ, ανά, παρά, κ.ά.) και β' συνθετικό ελληνικά ρήματα, όπως άγω = οδηγώ / φέρνω, βαίνω = βαδίζω, δεικνύω / δείκνυμι = δείχνω / φανερώνω, λαμβάνω = παίρνω / πιάνω.

Ρήματα:

- συμβαίνω, αποβαίνω, επεμβαίνω, κ.ά. που σχηματίζουν το γ' ενικό πρόσωπο του Αορίστου από το αρχαίο «έβην» συνέβη, ἐπέβη, επενέβη κ.λ.π.
- εισάγω, αποδεικνύω, συλλαμβάνω, κ.ά. που σχηματίζουν το γ' ενικό πρόσωπο του παθητικού Αορίστου από τα αρχαία «ήχθην, εδείχθην, ελήφθην» εισήχθη, ἀπεδείχθη, συνελήφθη κ.λ.π.

Παρατηρήσεις:

Οι ρηματικοί αυτοί τύποι χρησιμοποιούνται συχνά σε επίσημα κείμενα και, εκτός από το γ' ενικό, χρησιμοποιείται συχνά και το γ' πληθυντικό πρόσωπο.

Π.χ. Τότε **συνέβησαν** πολλά άσχημα πράγματα.

Σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιείται ακόμα και το α' ή το β' ενικό πρόσωπο.

Π.χ. **Απεδείχθης** άξιος της εμπιστοσύνης μου.

Άσκηση:

Συμπληρώνω γράφοντας τα ρήματα στον αόριστο:

_____ (επεμβαίνω) ο δάσκαλος για να τους χωρίσει.

Ύστερα από όσα _____ (συμβαίνω) δε νομίζω ότι έχουμε να πούμε κάτι άλλο.

Τελικά ο Αλέξης _____ (αποδεικνύομαι) πολύ ζωηρός.

Το κοινό _____ (καταλαμβάνομαι) από τρόμο μόλις άκουσε για την πυρκαγιά.

Για να λυθεί το ζήτημα _____ (παρεμβαίνω) ο πατέρας.

Δεκάδες χιλιάδες τέτοια επικίνδυνα προϊόντα _____ (εισάγομαι) στη χώρα μας τους τελευταίους μήνες.

Με μία ή δύο
λέξεις

Με μία λέξη:

- ❖ τα αριθμητικά από το 13 ως και το 19 (δεκατρία, δεκατέσσερα...),
- ❖ οι αντωνυμίες «καθένας, καθεμιά, καθένα, καθετί, κατιτί, οποιοσδήποτε, οσοδήποτε, οτιδήποτε»

σύνθετα, άκλιτα και φράσεις με προθέσεις που δε χωρίζονται, όπως: «απευθείας, αφενός, αφετέρου, αφότου, διαπαντός, διαμέσου, ειδημή, ενόσω, εντέλει, εντούτοις, εξαιτίας, εξ αρχής, εξίσου, εξολοκλήρου, επιτόπου, εφόσον, καθεαυτό, καθεξής, καθόσον, καθότι, καθωσπρέπει, καλωσορίζω, καταγής,

καταπάνω, καταρχήν, καταμεσής, κατεξοχήν, κατευθείαν, ολημερίς, ολωσδιόλου, οποτεδήποτε, παραδίπλα, παραέξω, παραμέσα, παραπίσω, υπόψη, ωσότου».

Με δύο λέξεις:

- ❖ «εν ανάγκη, εν γένει, εν μέρει, εν ονόματι, εν πάση περιπτώσει, εν τω μεταξύ, εξ ονόματος, επί λέξει, επί τη ευκαιρία, επ' ονόματι (= στο όνομα), καθ' οδόν, καθ' όλα, καλώς όρισε, καλώς τον, κατά βάθος, κατά λάθος, κατά λέξη, κατά μέρος, κατά νου, κατ' αντιστοιχία, κατ' αρχάς, μετά χαράς, παρά κάτι, παρά ταύτα, παρά τρίχα, παρ' ελπίδα, τέλος πάντων»

Άσκηση:

Φτιάχνω προτάσεις με τις λέξεις «οσοδήποτε, εν πάση περιπτώσει, καταμεσής, επιτόπου, επί τη ευκαιρία, κατά λέξη»:

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

7^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

Μετοχές με λειτουργία επιθέτου

Οι μετοχές χρησιμοποιούνται πολύ συχνά στο λόγο ως επίθετα και τότε ονομάζονται **επιθετικές**. Ως επιθετικές χρησιμοποιούνται μόνο οι μετοχές **παθητικής φωνής** οι οποίες χρησιμεύουν ως:

- **προσδιορισμοί**, προσδιορίζουν δηλ., όπως τα επίθετα, ένα ουσιαστικό αποδίδοντάς του κάποια ιδιότητα, χαρακτηριστικό, κ.λ.π.

Π.χ. Ο Αύγουστος είναι ο **αγαπημένος** μου μήνας.

- **κατηγορούμενα**, όπως δηλ. τα επίθετα, μπορούν να συνδέονται με το ουσιαστικό που προσδιορίζουν μέσω ενός συνδετικού ρήματος, κατά βάση το «είμαι».

Π.χ. Ο γάτος ήταν **ξαπλωμένος** στο κατώφλι.

- **ουσιαστικά**, όπως δηλ. και τα επίθετα, όταν το ουσιαστικό που προσδιορίζουν παραλείπεται γιατί εννοείται εύκολα (ουσιαστικοποιημένη μετοχή). Στην περίπτωση αυτή λειτουργούν ως υποκείμενο ή αντικείμενο.

Π.χ. Ο **πεινασμένος** καρβέλια ονειρεύεται. (εννοείται «άνθρωπος»)

Παρατήρηση:

Μία επιθετική μετοχή μπορεί να αναλυθεί σε εξαρτημένη αναφορική πρόταση.

Π.χ. Αγόρασε **σαπισμένα** φρούτα. (= τα οποία ήταν σαπισμένα)

Ορθογραφία μετοχών παθητικής φωνής

Ρήματα που λήγουν σε:	Παθητική μετοχή σε:
-ώνω σημειώνω	-ωμένος σημειωμένος
-αίνω μαθαίνω ζεσταίνω	-ημένος μαθημένος -αμένος ζεσταμένος
-εύω λατρεύω βραβεύω	-εμένος λατρεμένος -ευμένος βραβευμένος
-ώ αγαπώ τραγουδώ κρεμώ	-ημένος αγαπημένος -ισμένος τραγουδισμένος -ασμένος κρεμασμένος
-πω, -βω, -φω, -πτω	-υμένος

κρύβω	κρυμμένος
-------	-----------

Παρατηρήσεις:

- Ορισμένα ρήματα σχηματίζουν από το θέμα του Ενεστώτα **μετοχή παθητικού Ενεστώτα**, που λήγει σε **-άμενος, -όμενος, -ούμενος, -ώμενος**.

Π.χ. τρέμω → τρεμάμενος, φοβάμαι → φοβούμενος

- Μερικά **ανώμαλα ρήματα**, με διαφορετικό σχηματισμό Αορίστου, σχηματίζουν παθητική μετοχή σε **-ωμένος**:

βλέπω → ιδωμένος, λέω → ειπωμένος, γίνομαι → γινωμένος, κάνω → καμωμένος, πίνω → πιωμένος, τρώω → φαγωμένος

- Πολλές παθητικές μετοχές σχηματίζουν, παρόμοια με τα επίθετα, **επιρρήματα** σε **-α**.

Π.χ. χαρούμενος → χαρούμενα, κουρασμένος → κουρασμένα

Ασκήσεις:

- 1) Συμπληρώνω τα κενά με τον κατάλληλο τύπο της παθητικής μετοχής των ρημάτων που είναι στην παρένθεση:

_____ (αποθαρρύνομαι) πήρε το δρόμο της επιστροφής.

Μου φάνηκε πως ο Μάριος ήταν _____ (πληγώνομαι) και _____ (δακρύζω).

Το γόνατό σου είναι _____ (πρήζομαι). Και αφού είσαι _____ (κουράζομαι) καλύτερα να ξαπλώσεις.

Με _____ (τρέμω) χέρια άνοιξε το φάκελο.

Αυτά τα μήλα είναι πολύ _____ (γίνομαι) και γι' αυτό πρέπει να φαγωθούν άμεσα.

Ρίξε μέσα στο μπολ το _____(κοσκινίζομαι) αλεύρι και τα _____(χτυπώ) αβγά.

Είμαι _____(γοητεύω), κυρία μου.

2) Κάνω σύνταξη: (οι προτάσεις είναι από κείμενα του ανθολογίου)

Ο Παρασκευάς ήταν φοβισμένος σκλάβος και ο Ροβινσόνας φαινόταν
αυστηρό αφεντικό.

Δε θέλαμε να τον στεναχωρήσουμε, αλλά αυτή η ιστορία μας φαινόταν σκέτη
σαχλαμάρα.

Αν θέλεις να ξέρεις, είπε, φοβάμαι πως ένα ποντίκι δε ζει για μεγάλο
διάστημα.

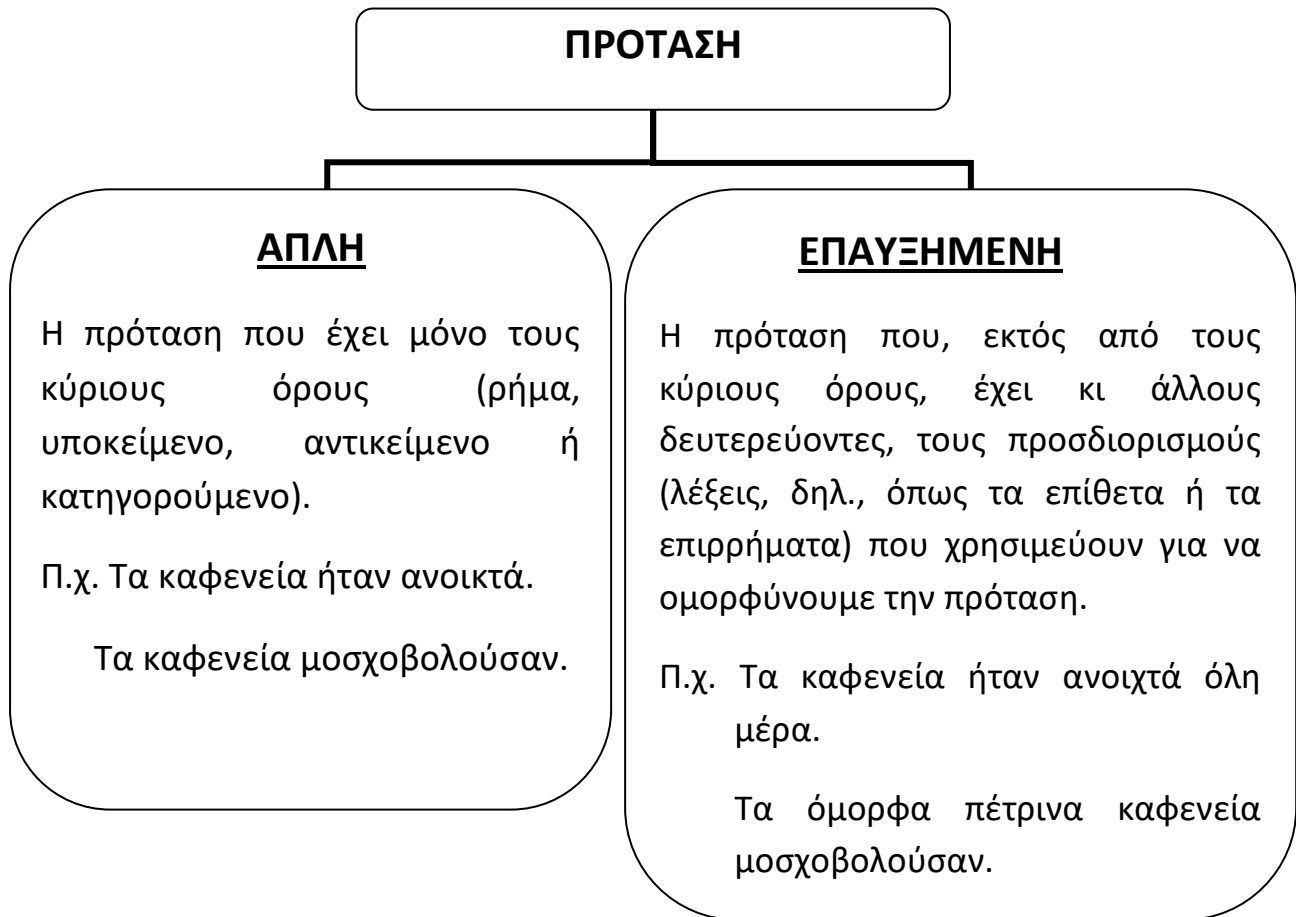
Όλες οι ηλικιωμένες κυρίες γύρισαν και την κοίταξαν.

Ύστερα, όταν φτάσαμε στον τάφο, άρχισε να κλαίει δυνατά.

Κλαίω, γιατί με στενεύουν ανυπόφορα τα καινούρια παπούτσια μου.

Απλές και επαυξημένες προτάσεις

Η πρόταση είναι μια οργανωμένη ομάδα λέξεων που εκφράζει ένα ολοκληρωμένο νόημα. Ανάλογα με τη δομή της (πώς, δηλ., οι λέξεις σχετίζονται μεταξύ τους), χωρίζεται σε:

Άσκηση:

Μετατρέπω τις απλές προτάσεις σε επαυξημένες και το αντίστροφο:

Ο πατέρας είναι άρρωστος.

.....

Ήταν ένα όμορφο χειμωνιάτικο τοπίο.

.....

Τα παιδιά παίζουν ποδόσφαιρο.

.....

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν αξιοποιούνται πλήρως.

.....

Μέχρι εδώ βλέπω ότι τα πηγές μια χαρά....Μια μικρή επανάληψη κάνει πάντα καλό!!!!

9^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

Δευτερεύουσες τελικές προτάσεις

Τελικές (από την αρχαία λέξη «τέλος» = σκοπός) ονομάζονται οι εξαρτημένες προτάσεις που φανερώνουν το σκοπό για τον οποίο γίνεται αυτό για το οποίο δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζουν (συνήθως κύρια). Εισάγονται με τους τελικούς συνδέσμους «για να, να».

Π.χ. Δουλεύει σκληρά, **για να ζήσει την οικογένειά του.**

Ζήτησε νερό **να πει.**

Παρατηρήσεις:

1. Το ρήμα των τελικών προτάσεων βρίσκεται συνήθως σε:
 - ✓ Υποτακτική έγκλιση (π.χ. Με κάλεσε στο σπίτι του, **για να με γνωρίσει.**)
 - ✓ Οριστική Παρατατικού, όταν εκφράζουν σκοπό που δεν εκπληρώνεται ή μια απλή σκέψη του ομιλητή (π.χ. Μακάρι να ήμουν εκεί να σας **καμάρωνα!**)
2. Παίρνουν άρνηση «μη». (π.χ. Δεν ήρθε, **για να μην τους δει.**)
3. Χωρίζονται με κόμμα από τις προτάσεις που προσδιορίζουν, εκτός αν αρχίζουν με το «να». (π.χ. Με φώναξε, **για να τον βοηθήσω με την άσκηση.** Με φώναξε **να τον βοηθήσω με την άσκηση.**)

Δευτερεύουσες βουλητικές προτάσεις

Οι **βουλητικές** προτάσεις είναι εξαρτημένες προτάσεις που εισάγονται και αυτές με τον τελικό σύνδεσμο «να». Χρησιμεύουν, όμως, ως συμπλήρωμα του ρήματος της πρότασης που προσδιορίζουν, δηλ. λειτουργούν ως **αντικείμενα**. Τα

ρήματα που δέχονται τέτοιες προτάσεις ως αντικείμενα είναι συνήθως τα: «θέλω, επιθυμώ, προτιμώ, μπορώ, ζητώ, εμποδίζω, συνηθίζω, διατάζω, ακούω, κ.λ.π.».

Π.χ. Συνηθίζουμε να πηγαίνουμε εκδρομές τα Σαββατοκύριακα.

Μπορείς να πάρεις ό,τι θέλεις.

Παρατηρήσεις:

Οι βουλητικές προτάσεις, εκτός από αντικείμενο, λειτουργούν και ως:

1. **υποκείμενο** απρόσωπων ρημάτων ή φράσεων. (π.χ. Πρέπει να έρθει. Είναι καλό να είσαι πιο προσεκτική.)
2. **επεξήγηση** σε ουσιαστικό ή επίθετο ή δεικτικές και αόριστες αντωνυμίες. (π.χ. Μια ήταν η επιθυμία του, να ταξιδέψει σε όλο τον κόσμο = επεξηγεί ποια ήταν η επιθυμία του)
3. Για να μην μπερδεύουμε τις τελικές προτάσεις με τις βουλητικές, βάζουμε στη θέση του «να» το «για να». Όταν μπορεί να αντικατασταθεί, τότε η πρόταση είναι τελική. (π.χ. Πήγαμε στην Πάτρα να δούμε το καρναβάλι = για να δούμε. Θα ήθελα να ήσουν εδώ = εδώ δεν μπορεί να αντικατασταθεί, άρα είναι βουλητική.)

Ασκήσεις:

1) Υπογραμμίζω με κόκκινο τις τελικές προτάσεις και με πράσινο τις βουλητικές:

Θέλει να περάσει απέναντι.

Σταμάτα στο πεζοδρόμιο, για να μην μπορεί να σε παρασύρει κάποιος βιαστικός οδηγός.

Πρώτα ακούς ένα αυτοκίνητο να έρχεται και ύστερα το βλέπεις.

Φανάρι που μπορείς να πατήσεις το κουμπί και να ανάψει κόκκινο φως για να σταματήσουν τα αυτοκίνητα και να περάσεις με ασφάλεια;

Όταν δεις να έρχεται ένα όχημα, άφησέ το να περάσει.

Ελέγχεις πίσω σου για να στρίψεις ή να προσπεράσεις.

(«Δρόμο παίρνω...δρόμο αφήνω», Γαλατεία Γρηγοριάδου - Σουρέλη)

2) Κάνω σύνταξη:

Μου ζήτησε να μεσολαβήσω ώστε να πάρει τη μετάθεση.

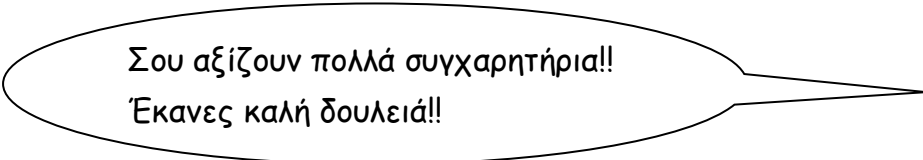
Εξέφρασε την κρυφή επιθυμία του, να επιστρέψει γρήγορα ο πατέρας.

Το πληγωμένο ζώο ξεψύχησε και όλοι στεναχωρηθήκαμε αρκετά.

Άνοιξε το κουτί να δει τι περιείχε.

Πρέπει να αλλάξεις λάμπα στο σαλόνι, γιατί η προηγούμενη κήκε.

Για να είσαι αγαπητός, επιβάλλεται να μη λες ψέματα.

Σου αξίζουν πολλά συγχαρητήρια!!
Έκανες καλή δουλειά!!

10^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα

Μεταβατικά ονομάζονται τα ρήματα που χρειάζονται αντικείμενο για να συμπληρωθεί η έννοια τους (η ενέργειά τους μεταβαίνει σε ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) και **αμετάβατα** εκείνα που δε χρειάζονται αντικείμενο (η ενέργειά τους δε μεταβαίνει κάπου αλλού).

Π.χ. Πλένω τα πιάτα. (τι πλένω; - τα πιάτα - άρα μεταβατικό)

Κοιμάμαι νωρίς. (τι κοιμάμαι; - δεν έχει απάντηση - άρα αμετάβατο)

Μερικές φορές μπορεί κάποιο ρήμα να χρησιμοποιείται σε μία πρόταση ως αμετάβατο και σε άλλη ως μεταβατικό.

Π.χ. Τελείωσε στις εννιά. (αμετάβατο)

1) Υπογραμμίζω με κόκκινο τα μεταβατικά ρήματα και με πράσινο τα αμετάβατα. Στα μεταβατικά υπογραμμίστε το αντικείμενό τους:

Δείτε τι μάζεψα, κι έβγαλε από την τσέπη της αχιβάδες, κοχύλια, πεταλίδες.

Όταν βαριόμασταν, ψαρεύαμε θαλασσινά.

Στεκόμασταν σαστισμένες και κοιτούσαμε τα κύματα που έρχονταν κι έσκαγαν μπροστά μας.

Στη ρίζα του βράχου σάλευαν οι αχινοί κι ανάμεσά τους ξεχώριζαν μερικοί φραγκοαχινοί.

Σαν να είχαν ρίξει μέσα τόνους λουλάκι.

Ανοίγαμε με μια πέτρα το καβούκι τους και ρουφούσαμε τ' αβγά.

(«Το διπλό ταξίδι», Λίτσα Ψαραύτη)

2) Κάνω σύνταξη:

Ακονίζω τα δόντια μου, της απάντησε ο αγριόχοιρος.

Κάποτε μαζεύτηκαν όλοι οι λαγοί κι έκλαιγαν τη μοίρα τους.

Ποτέ δεν ξέρεις πότε θα ορμήσει κάποιος και θα σε αρπάξει.

Όλοι συμφώνησαν και άρχισαν να τρέχουν προς τη λίμνη για να πέσουν.

Ένας λαγός, μόλις είδε τους βατράχους στο νερό, σταμάτησε τους συντρόφους του.

Οι άνθρωποι είναι πονηροί και μας κυνηγούν συνέχεια.

(Μύθοι του Αισώπου)

Μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα

ΡΗΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ

ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ

ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ

Παίρνουν ένα αντικείμενο, που είναι σε πτώση **αιτιατική** ή γενική (σπάνια).

Π.χ. Ο Μάρκος ζωγράφισε **λουλούδια**.

Μπορούν να δεχτούν δύο ή περισσότερα αντικείμενα που συνδέονται με το «και» ή κόμμα.

Π.χ. Φορά **μπλούζα, παντελόνι και σακάκι**.

ΔΙΠΤΩΤΑ

Δέχονται δύο αντικείμενα που είναι: α) και τα δύο σε αιτιατική (π.χ. **Τους** έδωσε **χρήματα**.), β) το ένα σε γενική και το άλλο σε αιτιατική (π.χ. **Της** έστειλε **το γράμμα**.)

Το ένα αντικείμενο λέγεται **άμεσο** (Αμ. Α.) και το άλλο **έμμεσο** (Εμ. Α.). Τα ξεχωρίζουμε εύκολα, γιατί το έμμεσο μπορεί να αντικατασταθεί με εμπρόθετο αντικείμενο.

Π.χ. Δώσε μου το βιβλίο.

Εμ.Α Αμ.Α

Άσκηση:

Κάνω σύνταξη:

Μας ζήτησε να κάνουμε τις ασκήσεις.

Η μητέρα έπλυνε τα ποτήρια, τα πιάτα και τις κατσαρόλες.

Ρώτησε τον Κώστα πότε θα ετοιμάσει την εργασία του.

Όταν μας χρειάζεται, μας τηλεφωνεί.

Δώσε μου το βιβλίο σου και σταμάτα να μιλάς.

Ο πατέρας έπλυνε το αυτοκίνητο, κούρεψε το γρασίδι και ξάπλωσε

Συνδεδετικά ρήματα

Ορισμένα ρήματα ονομάζονται **συνδεδετικά** γιατί, αντί για αντικείμενο, παίρνουν **κατηγορούμενο** (= λέξη που φανερώνει πως το υποκείμενο έχει μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό ή βρίσκεται σε μία κατάσταση).

Π.χ. Ο γείτονας **είναι** καθηγητής.

Τα κυριότερα συνδεδετικά ρήματα είναι τα: «είμαι, φαίνομαι, καλούμαι, λέγομαι, ονομάζομαι, βρίσκομαι, θεωρούμαι, αποδεικνύομαι, παρουσιάζομαι, ανακηρύσσομαι, εκλέγομαι, διορίζομαι, κ.λ.π.».

Ορισμένα **δε συνδέουν** πάντα το υποκείμενό τους με κάποιο κατηγορούμενο. Σε αυτή την περίπτωση ονομάζονται **υπαρκτικά**, αφού τότε έχουν την έννοια του «υπάρχω, βρίσκομαι».

Π.χ. Πάνω στο τραπέζι **ήταν** το πορτοφόλι μου. (= βρισκόταν)

Μαύρα σύννεφα **φαίνονται** στον ουρανό. (= υπάρχουν)

Παρατηρήσεις:

- ❖ Το κατηγορούμενο βρίσκεται πάντα στην ίδια πτώση με το υποκείμενο, δηλ. σε ονομαστική. Γι' αυτό δεν το μπερδεύουμε με το αντικείμενο που είναι σε πτώση αιτιατική ή γενική.
- ❖ Μπορεί να είναι: α) **ουσιαστικό** (π.χ. Εκλέχτηκε πρόεδρος.), β) **επίθετο** (π.χ. Το μολύβι είναι κόκκινο.), γ) **μετοχή παθητικής φωνής** (π.χ. Το κορίτσι φαίνεται κουρασμένο.), δ) **αριθμητικό** (π.χ. Οι μέρες της εβδομάδας είναι εφτά.), ε) **αντωνυμία** (π.χ. Αυτό δεν ήταν τίποτα.), στ) **επίρρημα** (π.χ. Το σπίτι είναι άνω κάτω.), ζ) **εμπρόθετος προσδιορισμός**

(από ή με + αιτιατική, για + ονομαστική) (π.χ. Το κολιέ είναι από χρυσό.), η) εξαρτημένη πρόταση (π.χ. Η εμφάνισή του ήταν να τον λυπάσαι.)

Άσκηση:

Κάνω σύνταξη:

Ο γείτονας μάς μίλησε άσχημα το προηγούμενο βράδυ.

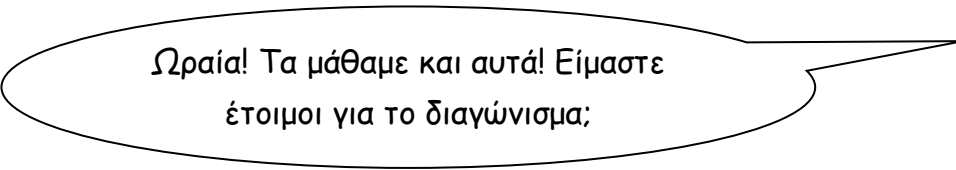
Η νεαρή γυναίκα φαινόταν ταλαιπωρημένη και αναστατωμένη.

Μας θύμισε τις υποχρεώσεις μας και μας είπε τα δικαιώματά μας.

Εγώ είχα βγει στο μπαλκόνι και παρακολουθούσα.

Μόλις γύρισε, μαγείρεψε και βοήθησε το Νίκο να λύσει τις ασκήσεις.

Ονομάζομαι Γιώργος και είμαι οδοντίατρος.

Ωραία! Τα μάθαμε και αυτά! Είμαστε
έτοιμοι για το διαγώνισμα;

11^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

Η χρήση της γενικής

Η γενική είναι η πτώση που χρησιμοποιούμε για να απαντήσουμε στην ερώτηση «**τίνος;**» και χρησιμεύει ως:

- **αντικείμενο** ρήματος (συνήθως είναι το έμμεσο)

π.χ. **Της** έδωσε το τετράδιο.

- **συμπλήρωμα** της έννοιας ενός ουσιαστικού (ετερόπτωτος προσδιορισμός). Στην περίπτωση αυτή μπορεί να δηλώνει:

- σε ποιον ανήκει κάτι (**γενική κτητική**)

π.χ. Το σπίτι **του Θείου** βρίσκεται στα περίχωρα.

- τον **τόπο** όπου γίνεται ή έγινε αυτό που δηλώνει το ουσιαστικό

π.χ. Ο δρόμος **της γειτονιάς** έχει πολλή κίνηση. (= στη γειτονιά)

- το **χρόνο** κατά τον οποίο συμβαίνει ή συνέβη αυτό που δηλώνει το ουσιαστικό που προσδιορίζει

π.χ. Τον τρώμαξαν οι ίσκιοι **του δειλινού**. (= κατά το δειλινό, όταν βράδιαζε)

- μια ιδιότητα, ένα χαρακτηριστικό που έχει το ουσιαστικό που προσδιορίζει (**γενική της ιδιότητας**)

π.χ. Χάζευε τα πουλιά **της Θάλασσας**. (= τα θαλασσοπούλια)

- την αιτία για την οποία γίνεται ή έγινε αυτό που δηλώνει το ουσιαστικό που προσδιορίζει (**γενική της αιτίας**)

π.χ. Τον τσάκισε η πίκρα **του Θανάτου**. (= επειδή πέθανε)

- το περιεχόμενο, αυτό δηλ. που περιέχει αυτό που δηλώνει το ουσιαστικό που προσδιορίζει (γενική του περιεχομένου)

π.χ. Εργάζεται σε κατάστημα **ηλεκτρικών**. (= που περιέχει ηλεκτρικές συσκευές)

- τη μέτρηση χρόνου / χώρου

π.χ. Πούλησε ένα χωράφι δύο **στρεμμάτων**.

Ύστερα από διακοπές τριών **μηνών** επέστρεψε στη δουλειά.

- το σκοπό για τον οποίο γίνεται ή έγινε αυτό που δηλώνει το ουσιαστικό που προσδιορίζει

π.χ. Αγόρασε το κουστούμι του **γάμου**. (= για το γάμο)

- ένα σύνολο που διαιρείται (γενική διαιρετική)

π.χ. Έσκισε τις σελίδες του **τετραδίου**. (= από το σύνολο του τετραδίου)

Άσκηση:

Υπογραμμίζω τις γενικές και γράφω κάθε φορά τι δηλώνουν:

Ζήτησε πίσω τα χαρτιά του. (.....)

Έκοψα λουλούδια του αγρού σε ένα λιβάδι δύο στρεμμάτων. (.....)

Του δήλωσε πως χρειάζεται άδεια πέντε ημερών. (.....)

Του αρέσουν τα χρώματα της ανατολής. (.....)

Στο προαύλιο του σχολείου τσακώνονται δύο μαθητές. (.....)

Έστειλε στο καθαριστήριο τα ρούχα της ορκωμοσίας. (.....)

Μου δάνεισε το αμάξι του για να κάνω τα τελευταία ψώνια της χρονιάς. (.....)

Σύνδεση προτάσεων

Οι προτάσεις παρουσιάζονται με τρεις τρόπους:

1) συνδέονται μεταξύ τους με παρατακτικούς συνδέσμους, οπότε έχουμε **παρατακτική σύνδεση**. Με τη σύνδεση αυτή οι προτάσεις «παρατάσσονται», τοποθετούνται δηλ. η μία δίπλα στην άλλη χωρίς να εξαρτάται η μία από την άλλη. Έτσι, παρατακτικά συνδέονται μόνο οι όμοιες προτάσεις, ανεξάρτητες ή εξαρτημένες.

Π.χ. Έγραψα την έκθεση και έλυσα τις ασκήσεις. (δύο όμοιες προτάσεις, ανεξάρτητες, που συνδέονται με το «και»)

Η παρατακτική σύνδεση γίνεται με τους:

- **συμπλεκτικούς** συνδέσμους (και, ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ)
π.χ. Δε θέλω μήτε να σε βλέπω μήτε να σε ακούω.
- **αντιθετικούς** συνδέσμους (αλλά, όμως, ωστόσο, μα, παρά, μόνο, αλλιώς, κ.ά.)
π.χ. Θύμωσε, αλλά δεν είπε τίποτα.
- **διαχωριστικούς** (ή διαζευκτικούς) συνδέσμους (ή είτε)
π.χ. Πάρε τηλέφωνο ή πέρνα από το σπίτι.
- **συμπερασματικούς** συνδέσμους (λοιπόν, άρα, επομένως)
π.χ. Τελείωσα με τις δουλειές, άρα πάμε στον κινηματογράφο.

2) συνδέονται μεταξύ τους με υποτακτικούς συνδέσμους, οπότε έχουμε **υποτακτική σύνδεση**. Κατά τη σύνδεση αυτή μια εξαρτημένη πρόταση «υποτάσσεται» σε μια άλλη, οπότε οι προτάσεις που συνδέονται είναι ανόμοιες: μια ανεξάρτητη και μία εξαρτημένη ή και περισσότερες.

π.χ. (Όταν έχει έντονα καιρικά φαινόμενα), {καταστρέφονται οι καλλιέργειες}

Η υποτακτική σύνδεση γίνεται με τους παρακάτω συνδέσμους:

- **ειδικούς** (ότι, πως, που), **βουλητικούς** (να), **ενδοιαστικούς** (μην, μήπως), με τους οποίους εισάγονται αντίστοιχα δευτερεύουσες ειδικές, βουλητικές και ενδοιαστικές προτάσεις και χρησιμεύουν ως αντικείμενα ρημάτων.

π.χ. Μου είπε πως με ζήτησε ο διευθυντής.

- **αιτιολογικούς** (γιατί, επειδή, αφού, διότι, καθώς, μια και, μια που) με τους οποίους εισάγονται δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις

π.χ. Έφυγε γιατί ήταν ήδη αργά.

- **τελικούς** (να, για να) με τους οποίους εισάγονται δευτερεύουσες τελικές προτάσεις

π.χ. Επέστρεψε για να πάρει τα κλειδιά.

- **αποτελεσματικούς** (ώστε, ώστε να, που, που να) με τους οποίους εισάγονται δευτερεύουσες αποτελεσματικές προτάσεις

π.χ. Μιλούσε τόσο δυνατά, που μ' έπιασε πονοκέφαλος.

- **υποθετικούς** (αν, εάν, άμα, σαν) με τους οποίους εισάγονται δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις

π.χ. Μην έρχεσαι, αν δε θέλεις.

- **εναντιωματικούς** (αν και, μολονότι, ενώ, παρόλο που) με τους οποίους εισάγονται δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις

π.χ. Μου μίλησε, αν και δεν ήθελε.

- **χρονικούς** (όταν, μόλις, αφού, καθώς, πριν, προτού, ώσπου, όποτε, κ.ά.) με τους οποίους εισάγονται δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις

π.χ. Μόλις αντάμωσαν, αγκαλιάστηκαν.

- τις αναφορικές αντωνυμίες (που, οποίος - α - ο, όσος - η - ο, ό,τι) και τα αναφορικά επιρρήματα (όπου, όπως, κ.ά.) με τα οποία εισάγονται δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις

π.χ. Έβαλε στο αμάξι το κουτί που του έδωσα.

- τις ερωτηματικές αντωνυμίες (τι, ποιος - α - ο, πόσος - η - ο) και τα αναφορικά επιρρήματα (πού, πώς, πότε) με τα οποία εισάγονται δευτερεύουσες πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

π.χ. Τη ρώτησε πού έβαλε τα βιβλία.

3) όμοιες προτάσεις, εξαρτημένες ή ανεξάρτητες τοποθετούνται η μία δίπλα στην άλλη χωρίς κανένα σύνδεσμο και χωρίζονται με κόμμα. Αυτό το σχήμα ονομάζεται **ασύνδετο** και κάνει το λόγο πιο ζωντανό.

π.χ. Η Νικολέτα σηκώθηκε, πλύθηκε, ντύθηκε. (κύριες προτάσεις)

Αναρωτιόταν πώς πήγε στο διαγώνισμα, τι λάθη έκανε, τι βαθμό θα πάρει.
(εξαρτημένες πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις)

Κάνω σύνταξη και μέσα στις παρενθέσεις γράφω το είδος της σύνδεσης των προτάσεων:

Έβαλε το τραπεζομάντιλο, άπλωσε το καλό σερβίτσιο, σέρβιρε το φαγητό.

(.....)

Αν και ήταν μεθυσμένος, θυμάται τι έκανε χθες. (.....)

Είτε θα δούμε τηλεόραση είτε θα παίξουμε επιτραπέζια. (.....)

Άμα γνώριζε το κακό που του έκανες, δε θα σε συγχωρούσε.
(.....)

Χτύπησε τόσο, που φοβηθήκαμε πως πέθανε. (.....)

Σου είπε ποιος τον ρώτησε πού πήγα; (.....)

Σύνδεση προτάσεων με αντίθετο νόημα

Οι προτάσεις που έχουν αντίθετο νόημα συνδέονται ως εξής:

- ✓ με **παρατακτικούς αντιθετικούς συνδέσμους**, που φανερώνουν πως υπάρχει αντίθεση στο περιεχόμενο των ανεξάρτητων προτάσεων που συνδέουν

π.χ. Ήταν στεναχωρημένος, αλλά δεν το έδειξε.

Η αντιθετική σύνδεση χωρίζεται σε:

- α) **απλή**: σε αυτή χρησιμοποιούνται κυρίως οι σύνδεσμοι «αλλά, όμως, μα, παρά με τους οποίους μπορεί αν συνδέονται δύο καταφατικές ή δύο αρνητικές προτάσεις ή μία καταφατική και μία αρνητική πρόταση

π.χ. Δεν είναι άσχημη η Μαρία, μα δεν είναι και όμορφη.

Έηρθε πάλι, αλλά δεν πήρε τίποτα.

- β) **επιδοτική**: σε αυτήν το περιεχόμενο της δεύτερης πρότασης τονίζεται περισσότερο, παρουσιάζεται ως σπουδαιότερο από αυτό της πρώτης. Η επιδοτική αντιθετική σύνδεση γίνεται με τα «όχι μόνο...αλλά και»

π.χ. Όχι μόνο είπε ψέματα, αλλά και επιμένει.

- ✓ με **υποτακτικούς αντιθετικούς συνδέσμους** (αν και, μολονότι, παρόλο που, ακόμη κι αν), με τους οποίους εισάγονται οι εξαρτημένες εναντιωματικές ή παραχωρητικές προτάσεις και φανερώνουν εναντίωση (αντίθεση) προς αυτό που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζουν και η οποία είναι, συνήθως, ανεξάρτητη

π.χ. Οι γονείς του τον μάλωναν, αν και ήταν ήσυχος.

Άσκηση:

Φτιάχνω δύο προτάσεις χρησιμοποιώντας παρατακτικούς αντιθετικούς συνδέσμους και δύο προτάσεις χρησιμοποιώντας υποτακτικούς:

Συγχαρητήρια! Τα πήγες
περίφημα! Η επανάληψη όμως
είναι μήτηρ πάσης μαθήσεως!!!!
